

generalizarea experienței înaintate în unitățile economice

Optimizarea utilizării capacităților de cercetare-proiectare folosind metoda analizei drumului critic

UTILIZAREA metodelor moderne, științifice de conducere — dintre care o importanță aparte au metodele cercetării operaționale, optimizarea deciziilor cu ajutorul modelării matematice — a devenit o necesitate impusă de abundența informațiilor despre fenomene, procese, structuri, interconșionări, continua lor modificare în timpul și spațiul producției, răgazul scurt pentru prelucrarea lor în vederea luării rapide a unor decizii prompte și corecte.

Dintre numeroasele metode ale cercetării operaționale, cea mai des folosită în industrie este **analiza drumului critic** (A.D.C.), aplicată la rezolvarea unor tipuri de probleme ca: pregătirea tehnică și lansarea producției, controlul execuției, planificarea reparațiilor capitale, a aprovizionării tehnico-materiale, organizarea și optimizarea resurselor, reducerea costurilor de investiții, optimizarea costurilor de producție.

Mai rar se recurge însă la această metodă pentru **utilizarea optimă a capacităților de cercetare-proiectare** — domeniu în care, după cum vom încerca să demonstrăm în cele ce urmează, utilizarea ei nu este mai puțin eficientă.

După cum s-a subliniat în repetate rânduri în documentele de partid, înnoirea permanentă a produselor și tehnologiilor, pentru satisfacerea nevoilor economiei naționale și pentru participarea competitivă pe piața externă, constituie condiția de bază pentru menținerea unei întreprinderi la cote înalte ale eficienței economice. Problema îmbracă aspecte deosebite pentru întreprinderile producătoare de bunuri de larg consum, unde ciclul de înnoire a producției este mai scurt, durata de viață a produsului relativ redusă și unde trebuie să se țină seama de gustul, de preferințele cumpărătorului. Dacă în ecuație se introduc și elemente restrictive legate de baza materială și structura forței de muncă, soluția cea mai bună este greu de găsit și, de obicei, se acceptă un „optim convenabil“. Acesta este unul din motivele pentru care se pune atîtă accent pe cercetarea științifică, pe investiția de inteligență.

În profilul întreprinderii „Tehnoton“ Iași, ponderea principală o dețin produsele radiotehnice de larg consum — radioreceptoare, radiocasetofoane, incinte acustice și alimentatori, casetofoane, picupuri, combine muzicale (a doua grupă de produse constituind-o echipamentele profesionale: de televiziune în circuit închis, de radiocomunicații navale). În această ramură, înnoirea permanentă a produselor înseamnă mai mult decît eficiența economică — și anume păstrarea în timp a interesului cumpărătoru-

lui pentru produsul electronic ca bun de larg consum, menținerea pieței de desfacere la extern, deci consolidarea încrederii beneficiarului în produsul furnizorului.

Găsirea căilor pentru scurtarea ciclului cercetare-proiectare se cerea făcută pe baze noi, în care scop s-a apelat la metode matematice. La începutul anului 1982, în întreprindere a fost înființat un mic colectiv care să se ocupe în mod special de această problemă. El s-a oprit la metoda A.D.C., considerînd că ea răspunde la majoritatea problemelor ridicate de pregătirea tehnică a fabricației, oferind totodată și posibilitatea elaborării unor programe pentru prelucrarea automată a datelor pe calculator. Se caută astfel soluția optimă, sau aproplată de optim, pentru fenomenul studiat, soluție care să răspundă la cerințe ca:

- să se cunoască clar limitele proiectului, activitățile componente și legăturile logice dintre ele;
- modelul matematic adoptat să se preteze la prelucrare atît manuală, cît și automată;
- să se poată efectua calculele și reactualizarea atît pe total proiect, cît și parțial, în funcție de faza de asimilare;
- să se reliefeze activitățile critice și cele necritice;
- să se poată calcula (estima) necesarul de resurse și optimizarea acestora;
- să fie posibile definirea responsabilităților și stabilirea termenelor limită pe compartimentele implicate în proiect;
- să se poată determina rezerva de timp, termenele de început-sfîrșit cel mai devreme și cel mai tîrziu pentru fiecare activitate;
- să se poată calcula costurile de proiect;
- să se poată considera și evalua resursele pentru mai multe proiecte lucrate simultan (graf integrat);
- să existe posibilitatea de a trasa grafice operative de urmărire și grafice GANTT;
- să aibă caracter de grafic etalon pentru mai multe grupe de produse.

ANALIZA PROIECTULUI

S-a început cu analiza detaliată a fiecărei lucrări din planul tehnic denumită în general „proiect“, realizîndu-se: stabilirea limitelor proiectului; descompunerea acestuia în activități; stabilirea succesiunii activităților componente ale proiectului; estimarea duratei lor; estimarea necesarului de resurse pentru fiecare activitate; determinarea costurilor de realizare a activităților; stabilirea cite unui compartiment responsabil pentru fiecare activitate din proiect.

În această etapă este foarte importantă determinarea exactă a relațiilor de ordine dintre activitățile ce compun proiectul, în succesiunea lor logică. Au fost consultați un mare număr de specialiști, cadre cu experiență în proiectare și producție, insistîndu-se mai ales pe depistarea

relațiilor false dintre activitățile practicate în întreprindere, readucerea lor pe circuitul normal, stabilirea blocurilor decizionale, în fine obținerea unei scheme de legături între activități, cât mai corectă posibil. S-au detaliat, în cadrul unui proiect complet (cuprinzând faza preliminară, temă, model experimental, S.T.E., proiect prototip, serie zero și punere în fabricație), 145 de activități în succesiunea logică prezentată în fig. 1.

În orice situație se pornește de la prima activitate: „preluarea de sugestii din banca de idei” și se termină cu ultima (145): „începerea montajului la producția de serie”. Stabilirea duratei fiecărei activități s-a făcut ținându-se seama că unele dintre ele pot fi de durată normală și, deci, calculate precis, pe cînd alte activități sînt de durate variabile și nu pot fi decît estimate. În ambele situații însă s-au considerat două limite extreme între care poate varia durata unei activități și implicit, a proiectului și anume: o durată normală (maximă) și una redusă (minimă), orice depășire a duratei normale fiind considerată ineficientă economic (neîndeplinire de plan tehnic), iar orice devansare sub durata redusă fiind considerată forțată, incompatibilă tehnologic, ineficientă economic. Între cele două durate trebuie să se găsească durată optimă, cu eficiență economică maximă și posibilă de realizat tehnologic.

ELABORAREA MODELULUI MATEMATIC

Dintre sistemele cunoscute de trasare a rețelei s-a ales sistemul „activități pe arce” (PERT), motivat de compatibilitatea de rezolvare atît manuală, cit și cu prelucrarea

automată a datelor prin programul PERT CORAL, II — ca și datorită faptului că este mai ușor de abordat manual în comparație cu sistemul MPM.

Respectînd succesiunea logică a activităților, se trasează modelul matematic, reprezentat într-o formulă simplificată în fig. 2.

- Rezultatele obținute în urma rezolvării matematice sînt:
- determinarea termenelor calendaristice de început și de sfîrșit, precum și a rezervelor de timp pentru fiecare dintre evenimentele și activități;
 - determinarea duratei optime a proiectului, corespunzător costului minim;
 - alocarea resurselor astfel încît să nu se depășească durata optimă și disponibilitățile, asigurînd concomitent și repartizarea lor cit mai uniformă în timp;
 - trasarea graficului GANTT pentru controlul execuției.

Metoda A.D.C. permite controlul permanent al derulării propuse a proiectului, precum și corectarea drumului și duratelor stabilite. În această fază se corectează periodic datele de intrare, se reconsideră plasarea în timp a blocurilor decizionale, se estimează abaterile și se iau măsuri pentru recuperarea întîrzierilor, se reprogramează activitățile nerealizate.

STRATEGIE

Avînd în vedere nouitatea problemelor teoretice pentru colectivul înființat, lipsa unui precedent verificat în practica industriei noastre electronice, precum și dificultatea abordării concomitente a tuturor aspectelor ce derivă din adoptarea metodei, ne-am propus ca în primul an de în-

Fig. 1 : Schema logică a activităților unui proiect complet

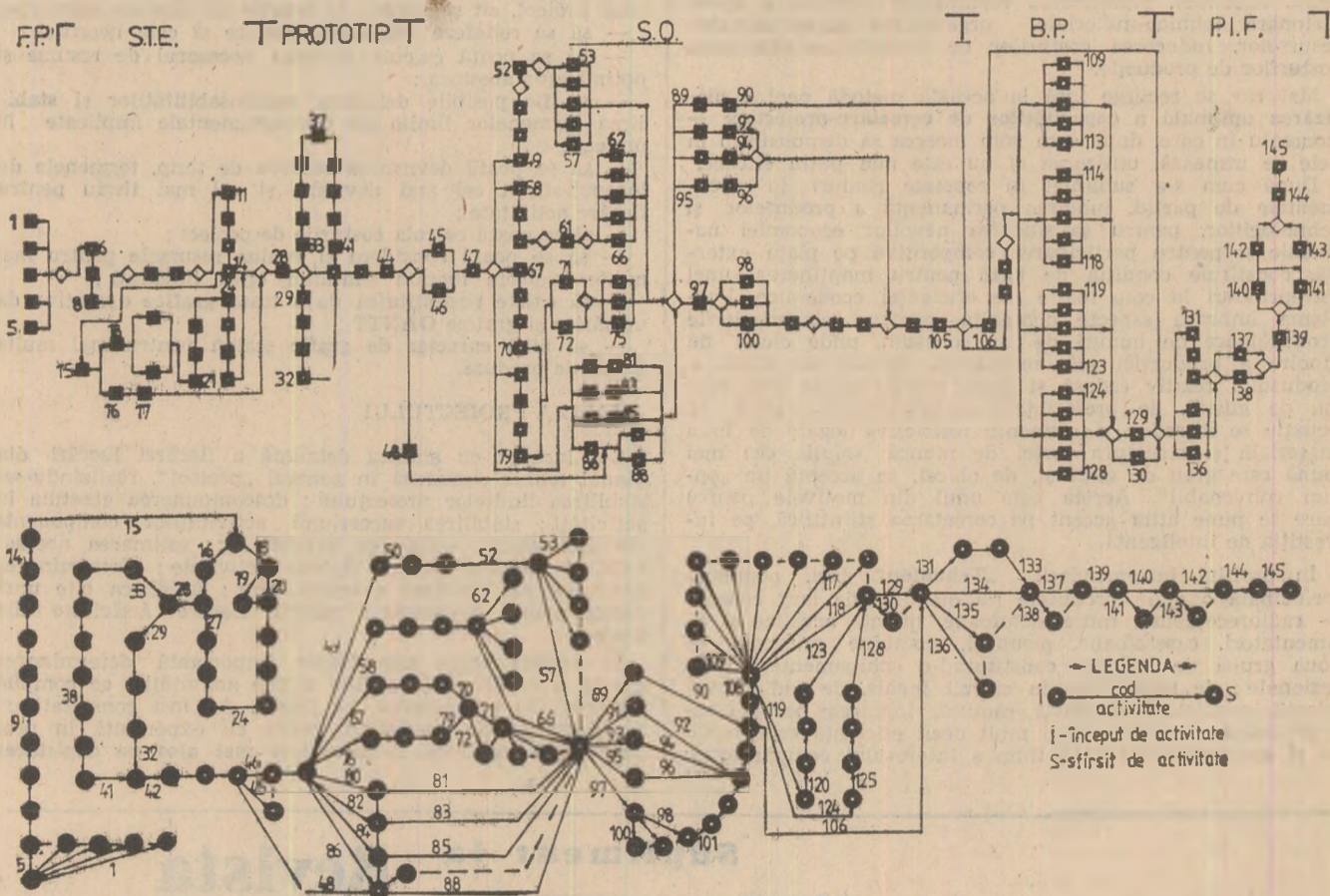

Fig. 2 : Modelul matematic al proiectului

plementare a aplicației „conducerea pregătirii tehnice a fabricației” să ne limităm strict la fazele teoretice și practice legate de A.D.C. (durate, termene, resurse), iar celelalte probleme, mai complexe — cum ar fi: corelarea tuturor proiectelor în sistem unic A.D.C., optimizarea folosirii resurselor, nivelarea acestora, probleme de costuri, compararea histogramică — să fie abordate etapizat, începând cu anul al II-lea, când să ajungem la prezentarea mai multor variante de plan tehnic pentru anii următori și alegerea variantei optime, ținând seama de interesele de eficiență economică ale întreprinderii și de prognoza tehnologică.

TACTICĂ

Punctul de plecare al lucrării a fost **determinarea cât mai corectă a structurii producției**, ridicându-se diagrama PARETTO cu structura de plan pe 1982 în ordonată și ponderea valorică a grupelor de produse în abscisă. Diagrama a furnizat informații calitative prețioase, zonele A+B ale acesteia cuprinzând, de fapt, cele două mari grupe de produse ale întreprinderii: bunuri de larg consum și echipamente profesionale.

Cu toate că prezintă deosebiri funcționale și constructive, aceste grupe de produse electronice au și asemănări, care le fac susceptibile de a fi regrupate și după alte criterii (desigur, din punctul de vedere al pregătirii fabricației). Faptul acesta face ca în orice situație să se păstreze structura de bază a graficului PTF, particularizând numai în cazul când situația o impune. Imediat am intuit posibilitatea întocmirii unui graf etalon comun unei clase de produse grupate pe criterii de complexitate. Pentru ușurarea și sistematizarea datelor de intrare în vederea rezolvării manuale sau pe calculator a drumului critic, s-a căutat încadrarea produselor pe grade de complexitate (K). În acest fel ar fi fost de ajuns să se încadreze un produs aflat în proiectare într-unul din gradele de complexitate stabilite, pentru care sînt dinainte calculate sau convenite duratele activităților, ca să se afle orice informație furnizată de A.D.C.

Criteriile încadrării produselor, de această dată nominalizate, într-unul din gradele de complexitate au fost următoarele: să aibă aproximativ aceeași schemă electrică, aceleași repere mecanice și electronice, aceleași caracteristici tehnico-funcționale, clasă și greutate, dimensiuni gabaritice apropiate; preferințele de producție să fie apropiate între ele; alte considerente, legate de proiectare, execuția sculelor specifice, dispozitive de control și verificare, facilități de montaj, reglaj, control final și punere în funcțiune.

Pe baza acestor considerente, produsele de larg consum au fost împărțite în 11 clase de complexitate (K1... K11), care în etapa actuală de dezvoltare a întreprinderii satisfac condițiile impuse de organizarea pregătirii fabricației, iar cele profesionale în 5 clase. În cazul când criteriile de stabilire a gradului de complexitate nu sînt suficiente (sau suficiente de convingătoare) pentru încadrarea unui nou produs, atunci este necesară o A.D.C. separată.

Extrem de importantă este stabilirea cât mai exactă a duratelor activităților (cu atît mai mult cu cît metodele deterministe nu pot fi aplicate la toate categoriile de activități). Pentru a fi cât mai aproape de realitate, am convenit să se ia ca bază: normele și normativele în vigoare pentru activitățile din sfera producției și proiectării; legislația și experiența, pentru activitățile din sfera aprovizionării-coloaborării, a altor instituții și întreprinderi implicate în proiect.

Legate de estimarea duratelor activităților mai sînt și alte aspecte, obiective sau subiective, ce nu pot fi evaluate dinainte — cum ar fi: experiența proprie a executantului, erori de apreciere a riscurilor, nouitatea proiectului, aprecierea eronată a gradului de complexitate, factori subiectivi în relațiile cu laboratorul externi, conjuncturi defavorabile sau favorabile de moment.

Dacă, totuși, în final erorile de apreciere a duratelor se pot compensa, există factorul „resurse” care necesită o analiză cu mult mai exactă. Se cunoaște că — exceptînd

activitățile de pe drumul critic, la care durata coincide cu intervalul planificat — durata activităților necritice poate fi replanificată în intervalul liber dintre activitățile precedente și succedente. Dar această replanificare depinde în primul rînd de disponibilul de resurse. În cazul nostru am pornit de la situația unei forțe de muncă și baze materiale deja existente, procedînd numai la reconsiderarea resurselor suplimentare cerute de particularitățile proiectului.

Studiind distribuția în timp a resursei „forță de muncă” pentru două proiecte de complexitate foarte diferită (K2 și K9), s-a constatat, la ambele, o accentuată neuniformitate a eșalonării resursei pe intervalul fazelor de proiect. Cererea de resurse devine considerabilă în perioada de pregătire a fabricației — fiind solicitate toate categoriile (ingineri, economiști, tehnicieni, muncitori) — iar în celelalte faze era cu mult mai redusă. Reieșea necesitatea aplatizării diagramei în zona aglomerării, prin glisarea activităților în intervalul liber sau utilizînd celelalte metode cunoscute din literatura de specialitate. După efectuarea operațiilor respective, histograma resurselor arăta cu mult mai aplatizată, ceea ce însemna, desigur, o mai rațională folosire a resursei respective. În prezent, colectivul are în studiu structura și distribuția resurselor în timp pentru mai multe grafuri A.D.C. integrate.

REZULTATE

Studiind o categorie foarte cunoscută de radioreceptoare de o complexitate redusă (Cora, Gamma, Apollo), grupate toate în clasa K2 — și impunîndu-ne ipoteze de lucru preliminar nelegate de existența unor resurse în întreprindere și de variația duratelor de execuție între limitele extreme posibile tehnologic și economic — s-au obținut, după trasarea graficului A.D.C., a graficului GANTT și a histogramei resurselor, următoarele rezultate:

- durata totală normală a proiectului 863 zile,
- durata totală redusă a proiectului 509 zile,
- volum total de muncă 15 588 om/ore, din care: ingineri 6 954 om/ore (44,61%), economiști 818 om/ore (5,25%), tehnicieni 1 784 om/ore (11,44%), designer 240 om/ore (1,54%), personal muncitoresc 5 792 om/ore (37,16%).

Scurtarea maximă posibilă a duratei normale de execuție este de 41%, în condiții posibile de realizare tehnologică a proiectului. O astfel de informație este extrem de prețioasă pentru recalcularea proiectelor care se cer „forțate” în vederea scurtării duratelor de execuție. Studiul configurației rețelei A.D.C. sugerează ideea că există posibilități de scurtare a duratelor de execuție nu numai alocînd resurse sau reasezîndu-le pe cele existente, dar chiar modificînd ordinea de succesiune a unor activități, în limitele ordinii tehnologice existente sau după o nouă ordine.

Dacă unele activități sînt deja efectuate de la proiecte anterioare similare, duratele se pot încărta, **pină la 50—60% din durata normală**, prin reducerea volumului de muncă.

Un alt studiu — pentru o categorie de radioreceptoare din clasa de complexitate K5, cu ipoteze prestabilite în condiții reale de lucru, considerîndu-se că există resursele pentru realizarea seriei zero (deci etapa pregătirii fabricației este practic încheiată), a dus la concluzia că duratele de execuție se pot micșora **pină la 2/3 din durata normală**. Mai concret, durata de execuție a unui proiect de radioreceptor de tip „Madrigal” sau „Jupiter” poate fi redusă de la 1 120 zile la 750 zile, dacă în întreprindere există resurse și se procedează la nivelarea acestora.

Aplicarea acestei metode a făcut ca întreprinderea să recupereze, la sfîrșitul anului trecut, o mare parte din fazele de proiectare restante.

FACTORI PERTURBATORI. ACTUALIZARE

Orice proiect care se desfășoară în condiții normale de execuție a fazelor și activităților se află într-o stare de echilibru stabil, atît timp cît perturbațiile din interiorul sau exteriorul întreprinderii ca sistem nu afectează ho-

tărilor activitățile critice sau necritice ale proiectului. Practic însă, nu există proiect care să nu sufere influențe exterioare negative sau pozitive de cele mai diferite nuanțe și de cele mai multe ori imprevizibile. Proiectele devin cu atât mai vulnerabile sub acțiunea perturbațiilor, cu cât duratele lor sînt mai scurte și cu cât au un număr mai mare de activități. Actualizarea graficelor în aceste condiții devine dificilă mai ales în sistem manual, volumul de muncă consumat cu această operație fiind cuprins între 40—60% din totalul manoperei aferente unui grafic. Este, deci, necesară **operarea automată a actualizării**. Colaborînd cu oficiul de calcul, am ajuns la un consens în stabilirea listelor necesare și a modului de operare.

Disponînd în întreprindere de un calculator CORAL 4001 cu capacitatea de 64 KO și dispozitive de afișare alfanumerică tip DAF 1002 S, am realizat editarea unei prime liste „termene scadente”; atît introducerea, cît și actualizarea datelor de intrare în calculator se execută exclusiv de către grupa de pregătire tehnică a fabricației, prin tastatura dispozitivului DAF 1002 S, amplasat la sediul grupei. Listele se editează la oficiul de calcul, periodic sau la cerere, și sînt de mare utilitate pentru luarea deciziilor. Avem în vedere și editarea altor liste, ca „lista activităților critice”, toate aflate în curs de proiectare.

Punerea în timp util la dispoziția șefilor de compartimente a acestor liste, prin care fiecare responsabil de activitate știe cu mult înainte ce are de făcut și în ce termen, ușurează considerabil urmărirea derulării proiectului în parametrii prestabiliti, finalizarea lui în termenele prevăzute în planul tehnic.

După un an de folosire a metodei A.D.C. se mai desprinde și altă concluzie, legată de introducerea (scoaterea) din planul tehnic a altor proiecte. Este absolut necesar ca acest lucru să fie făcut cu mult discernămint, cu consultarea prealabilă a specialiștilor din întreprindere, știut fiind că este vorba, de fapt, de o perturbare introdusă în sistem și consecințele pot fi defavorabile pentru o parte sau chiar pentru toate proiectele aflate în acesta. Centralele industriale, ministerele trebuie să aibă în vedere că **termenele nu pot fi stabilite pe baza unor aprecieri de moment sau de conjunctură, ci trebuie calculate pe total sistem întreprindere, pe graf integral**; altminteri pot apare consecințe imprevizibile, mergînd chiar pînă la scăderea de sub observație a întregului sistem.

ing. Dan DOBRINESCU
Întreprinderea „Tehnoton” — Iași

Studii in întreprinderi

Posibilități de reducere a consumului de metal

ASUPRA IMPORTANTEI pe care o prezintă pentru economia națională reducerea consumurilor de materii prime, materiale, energie în producția industrială nu mai trebuie insistat. Fără îndoială, principalul domeniu de intervenție pentru economisirea acestor resurse îl constituie concepția produselor. Dar soluțiile constructive lasă un important cîmp de acțiune și specialiștilor din producție, care au datoria de a-și coordona eforturile pentru eliminarea oricărei surse de risipă, pentru optimizarea consumurilor prin folosirea celor mai adecvate tehnologii, prin măsuri de organizare.

Studiul efectuat de un colectiv din cadrul catedrei de Tehnologie de la Academia de studii economice, sub conducerea conf. dr. ing. N. Ioniță la fabrica de motoare de la Întreprinderea „23 August” București, în cadrul integrării învățămîntului cu cercetarea și producția, a contribuit la evidențierea unor posibilități de îmbunătățire a

gradului de valorificare a metalului, de reducere a consumurilor pe unitatea de produs. El a demonstrat totodată necesitatea unei mai bune informări documentare a specialiștilor din unitățile de cercetare, inginerie tehnologică, proiectare și producție, unei mai susținute preocupări din partea ministerelor și centralelor pentru cunoașterea și introducerea unor metode ce și-au dovedit eficiența în practica internațională și generalizarea celor mai bune realizări autohtone.

Analiza situației existente s-a făcut ținînd seama de principalele posibilități de economisire prin perfecționări constructive, tehnologice și de organizare-planificare:

- norma științifică a consumurilor,
- încadrarea în limitele de toleranță dimensională prevăzute în standarde și norme interne,
- reproiectarea produselor prin metoda analizei valorii,
- modernizarea tehnologiilor existente și introducerea de noi tehnologii care permit obținerea produselor cu consumuri reduse,
- evitarea rebuturilor și a deșeurilor,
- aplicarea unor metode raționale de croire și debitare a materialelor etc.

MICȘORAREA ADAOSURILOR DE PRELUCRARE

Selectîndu-se un tip de motor cu pondere însemnată în planul de fabricație, a fost determinat pentru fiecare reper în parte coeficientul de utilizare a metalului, exprimat ca raport între greutatea netă și cea brută. Valoarea acestui coeficient (subunitar) este cu atât mai apropiată de 1, cu cât sînt mai mici pierderile de material la prelucrare.

Pentru a se obține concluzii pertinente, s-a adoptat un instrument folosit adesea și în cazul metodei de analiză a valorii de întrebunțare, alcătuiindu-se histograma de frecvență a reperelor în funcție de coeficientul de utilizare și comparînd-o cu gruparea aceluiași repere după valoarea absolută a greutății nete, atît unitară cît și raportată la numărul de piese de același tip ce intră în componența unui motor. S-a putut determina astfel asupra căror repere să se concentreze atenția pentru a se îmbunătăți coeficientul de utilizare pe totai produs.

Totodată, s-a constatat că pentru unele piese turnate în uzină, în listele de consumuri specifice coeficienții de utilizare sînt înlocuiți cu coeficienți de scoatere (raportul dintre greutatea piesei brut turnate și greutatea aliajului lichid, care sînt mai mari. Pentru a avea o imagine mai corectă asupra gradului de valorificare a metalului, s-a propus luarea în calcul, la normarea consumurilor specifice, a unui coeficient reprezentînd raportul dintre greutatea netă a piesei finite și greutatea aliajului lichid utilizat la turnarea ei, diminuată cu cantitățile de aliaj recuperate prin detașarea rețelelor de turnare și a maselotelor și date spre folosire.

O altă propunere a colectivului de la A.S.E. s-a referit la stabilirea valorilor optime ale adaosurilor de prelucrare, ca element indispensabil pentru un calcul științific fundamentat al dimensiunilor (deci a greutăților) semifabricatelor și pentru a influența astfel în mod pozitiv consumurile de metal. La fabrica de motoare de la „23 August”, adaosurile de prelucrare pentru piesele turnate din fontă și aliaje neferoase se stabileau de către compartimentul metalurg (fără coordonare cu compartimentul de proiectare tehnologică la rece, pentru a ține seama de numărul efectiv al operațiilor de prelucrare de pe traseul tehnologic), după metoda experimental-statistică, adăugînd, la dimensiunile piesei finite, adaosurile nominale prevăzute în standarde sau chiar mai mari. Aceasta maschează rebuturile, dar nu stimulează evitarea lor. Prin renunțarea la această practică — cel puțin pentru reperele cu pondere mare în greutatea netă totală a produsului și care au coeficienți mici — și utilizarea metodei de calcul analitic al adaosurilor, care ține seama de condițiile concrete ale traseului tehnologic de prelucrare strict necesar, se vor asigura dimensiuni proiectate minime ale semifabricatelor. Efortul cerut de volumul sporit de calcule va fi

pe larg compensat, pe planul eficienței economice, prin diminuarea pierderilor de metal.

De asemenea, generalizarea controlului de calitate după operația de turnare va putea elimina situația actuală, în care unele piese turnate brut depășesc toleranțele dimensionale admise, ceea ce duce fie la rebuturi, fie la sporirea adaosului de prelucrare.

APLICAREA TEHNOLOGIILOR AVANSATE

Deși, în ansamblu, nivelul tehnologic al fabricației motoarelor la Intreprinderea „23 August” asigură un nivel calitativ și de eficiență ridicat, studiul a relevat posibilitatea de a se îmbunătăți randamentul utilizării metalului prin aplicarea unor procedee noi, testate cu succes în țară.

Astfel, pentru unele piese tip buche din metale și aliaje neferoase în greutate de pînă la 10 kg s-a recomandat ca, în locul ciclului tehnologic tradițional laminare-forjare-prelucrare mecanică, prelucrări succesive ce consumă multă energie, manoperă și duc la pierderea unei proporții însemnate din cantitatea inițială de metal, să se aplice procedeul de **matrișare directă din lichid a semifabricatelor** (turnare în matrițe și presare), a cărui cercetare și experimentare-pilot la Universitatea din Brașov au demonstrat posibilitatea de a se obține dimensiuni foarte apropiate de cele ale piesei finite, diminuându-se pînă la o pătrime adaosurile de prelucrare. Există, în întreprindere, posibilitatea ca la unele repere să se utilizeze și **turnarea de precizie în forme-coajă**, procedeu larg răspândit în industria noastră constructoare de mașini.

Pentru a evita rebutarea pieselor care, în urma unei prelucrări defectuoase, au cote sub cele prevăzute sau prezintă o stare necorespunzătoare a suprafeței, ca și pentru acoperiri de protecție anticorozivă (de asemenea pentru recondiționarea pieselor de schimb la propriile utilaje), studiul a propus introducerea unui procedeu deja aplicat în alte întreprinderi: **metalizarea prin pulverizare în arc electric**. Propunerea a și fost însușită, trecîndu-se, în ultimul trimestru din anul trecut, la recuperarea pe această cale a rebuturilor la arborii cotiți cu greutatea amovibile.

Creșterea eficienței economice în și prin informatică

CREȘTEREA rolului laturilor calitative în economia românească presupune înainte de toate un nivel ridicat al productivității muncii sociale, creșterea valorii nou create, precum și a valorii de întreținere a fiecărui produs, serviciu etc., pe seama rodniceii muncii și valorificării superioare a resurselor materiale. „**Trebuie, pe ansamblu — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din martie a.c. — să dublăm productivitatea muncii pînă în 1985 prin măsuri organizatorice, tehnice, de mecanizare, de automatizare a proceselor de producție, cu tot ceea ce se cuprinde aici**”.

Un astfel de obiectiv ambițios, căruia i se alătură acela de a mări considerabil rentabilitatea la nivelul fiecărei unități economice și al fiecărui produs sau activitate, conferă dimensiuni noi rolului informaticii.

Dotarea tehnică actuală și cea previzibilă, calificarea superioară a forței de muncă, la nivelul cerut de progresul tehnico-stiințific contemporan, vor fi capabile să asigure o înaltă eficiență economică în toate ramurile și sectoarele, inclusiv în activitatea de informatică, asigurînd ritmuri susținute de dezvoltare și modernizare a economiei, de creștere a avuției naționale și a venitulului național.

Pentru accentuarea caracterului calitativ-intensiv al dezvoltării prin introducerea noului în toate domeniile vieții economico-sociale este necesară introducerea structurilor informatice, aducînd componentele fundamentale: factor uman, hardware, software și orgware la nivelul celor mai bune realizări existente pe plan mondial.

Dezvoltarea și diversificarea componentelor **hardware** presupune trecerea la generații noi de calculatoare electronice cu performanțe ridicate, multiprocesor, cu memorie virtuală și dotate cu inteligență artificială, cu posibilități mari de prelucrare și viteze sporite, proiectate în consens cu cerințele ergonomice privind interacțiunea om-mașină-mediul informatic și industrial. Realizarea sistemelor de calcul mari ca puncte nodale ale rețelelor de calculatoare, a unor minicalculatoare, microcalculatoare și microprocesoare cu posibilități superioare constituie calea pentru a obține nu numai reducerea dependenței față de piața externă și chiar independența informatică a țării, ci și sporirea disponibilităților pentru export.

Paralel cu componentele hardware este necesar să se dezvolte continuu componentele **software** — de bază și aplicative, care să asigure utilizarea optimă a echipamentelor, integrarea pe scară largă a microcalculatoarelor, minicalculatoarelor, microprocesoarelor, automatelor programabile în procesele de producție, utilizarea echipamentelor hibride, a sistemelor de proiectare asistată de calculator — toate proiectate într-o concepție de sistem, de înaltă eficiență.

O astfel de evoluție a componentelor hardware și software creează premisele tehnice și tehnologice ale unui progres spectaculos; dar materializarea intențiilor în condiții de înaltă eficiență o asigură componenta **ORGWARE**, care cuprinde atît aspectele organizatorice specifice activității de introducere eficientă a noilor structuri în toate domeniile de activitate, cît și aspectele de organizare a activității de concepere, realizare și introducere a produselor informatice.

Realizări tehnice și tehnologice de excepție pot „cădea” datorită unei slabe organizări a pregătirii și introducerii lor în practică. Astfel de cazuri evidențiază rolul de bază al componentei orgware în definirea direcțiilor specializării proiectanților și utilizatorilor de tehnică de calcul, paralel cu orientarea producătorilor de hardware și software, ținînd cont de programele economico-sociale și în consens cu necesitățile utilizatorilor.

Ridicarea continuă a nivelului de inovare în organizarea conducerii, producției și muncii în general, a organizării producției de bază în special, prin intermediul informaticii ca instrument complex și rapid de conducere, utilizarea pe scară largă a metodelor moderne de realizare și introducere a sistemelor informatice în toate domeniile de activitate vor contribui la înfăptuirea obiectivului stabilit de Conferința Națională a partidului, ca pînă la sfîrșitul actualului cincinal să ajungem din urmă, în ce privește nivelul productivității muncii sociale, unele din țările dezvoltate industrial.

Pe lîngă mai buna organizare a activității în unitățile industriale, introducerea metodelor moderne de organizare și conducere a unităților de informatică prin utilizarea mini/microcalculatoarelor cu performanțe ridicate devine o preocupare de bază încă din faza de proiectare a viitoarelor structuri informatice, capacitatea de calcul a sistemelor mari urmînd a fi pusă integral la dispoziția utilizatorilor industriali, energetici etc., cu performanțe superioare atît la nivelul unității deținătoare de tehnică de calcul, cît și la utilizatorul direct, prin creșterea timpului de disponibilitate și reducerea costurilor de proiectare.

În realizarea sistemelor informatice, pînă în prezent se constată un aspect cu importante implicații negative pe planul eficacității: prelucrarea și difuzarea informațiilor se fac în prea multe compartimente și puncte de decizie — comparativ cu practica din unele țări industrializate, unde aparatul este mai puțin complex, dar are atribuții și relații astfel stabilite, încît să asigure o operativitate maximă și eficiență ridicată în procesul de conducere și execuție.

În prezent sînt create condiții optime pentru abordarea unităților industriale ca sisteme complexe, sistemul informatic specific acestor unități — structurat pe mai multe criterii, dintre care cel mai important este stadiul de evoluție — fiind format din subsisteme de planificare, producție, comercial, personal, financiar-contabil, mecano-energetic etc. Potrivit cerințelor mecanismului economico-financiar, în cadrul fiecăruia subsistem se urmărește introducerea metodelor moderne de prelucrare, stocare și furnizare a informațiilor ce corespund funcționalității optime atît a sistemului de producție în ansamblul său, cît și a subsistemelor componente, contribuind la realizarea în termen a unor parametri tehnici și economici ridicați.

În cazul unităților industriale existente, evoluția fiecărui subsistem și sistem informatic necesită o permanentă revedere, adaptare și aliniere la noile condiții de producție, energetice, economico-financiare, ceea ce face ca atenția față de componenta orgware să capete un caracter dinamic, fiind necesare introducerea, extinderea și generalizarea metodelor moderne de adaptare și reproiectare a produselor informatice.

Productivitatea muncii în realizarea sistemelor informatice poate fi ameliorată prin organizarea producției informatice în flux, specializarea cadrelor, utilizarea metodelor și tehnicilor evoluate de programare (modular-structurată, standard), programarea interactivă pe echipamente de tip minicalculator cu cost de funcționare redus, extinderea proiectării asistată de calculator, generalizarea mai rapidă a experienței pozitive.

Dacă în prezent s-a dat o atenție prioritară sistemelor informatice de gestiune, a sosit timpul — dată fiind crearea pe plan autohton a tehnicii de calcul adecvată — să se acorde o importanță tot mai mare informaticii de producție și informaticii tehnologice, roboților industriali și introducerii pe scară largă a microprocesoarelor în toate domeniile de activitate.

Experiența acumulată în unele întreprinderi cu nivel ridicat și în unele unități de informatică, progresele autohtone în cercetarea și producerea mijloacelor de automatizare și de calcul creează condițiile necesare trecerii la cibernetizarea liniilor de producție, automatizarea unor secții întregi, extinderea conducerii optime a proceselor tehnologice cu calculatoare de proces și integrarea acestora în sistemul informatic pentru conducere al unității economice.

Un rol aparte revine studierii factorului uman în dezvoltarea familiei de terminale utilizate în prelucrarea datelor, poziției omului față de echipamentele de calcul.

drd. ec. George VLADIMIR
Piatra Neamț

Participare cît mai largă la formarea și valorificarea experienței pozitive

REVISTA noastră își face o datorie de onoare și o preocupare constantă din popularizarea unor concepții, metode, tehnici, experiențe valoroase în organizarea și conducerea diferitelor activități din unitățile economice. Pentru redacție și colaboratorii ei este o satisfacție deosebită să afle că materialele publicate au trezit interes, că sămînța ideilor cade pe un teren fertil, că și alte unități se pot prezenta cu preocupări și rezultate de prestigiu la constituirea tezaurului național al practicii înaintate.

Pe marginea articolului „Organizarea unei activități indispensabile” (R.E. nr. 8/1983), în care dr. ing. I. Popa, directorul I.T.A. Argeș, înfățișa orientările și realizările acestei întreprinderi în domeniul valorificării prin recondi-

ționare și refolosire a pieselor, subsansamblelor și altor materiale din componența mijloacelor de transport auto, s-au primit la redacție două scrisori pe care le reproducem mai jos.

● Ing. Valeriu Avram, director tehnic și ing. Mihai Bă-lăiță, șeful biroului tehnic — **Întreprinderea de transporturi auto Bacău :**

„Unitatea noastră aplică același sistem de recuperare, recondiționare și refolosire a pieselor și materialelor, pornind de la considerente similare cu cele avute în vedere de I.T.A. Argeș. Am pornit de la tradiția existentă la noi în recuperarea și recondiționarea agregatelor de tip SR ; pe măsura retragerii din exploatare a acestor familii de autovehicule, s-a trecut la recondiționarea ansamblelor și subsansamblelor din familia ROMAN-DAC, care au în momentul de față o pondere de 100%. Astfel, în anul 1982 s-au recondiționat piese, agregate și subsansamble auto în valoare de 5,4 milioane de lei, printre care : 723 cutii de viteze AK-5, 280 cutii de viteze AK-6, compresoare Raba și Saviem, 190 alternatoare de 24 V, 99 punți față, 24 punți spate, 179 grupuri diferențiale, 127 discuri de ambreiaj s.a. De asemenea au fost reintroduse în circuitul economic 1 700 anvelope în urma reșapării și 723 anvelope reparate prin metoda plasturilor (preluate de la I.T.A. Argeș).

Activitatea de recuperare, recondiționare și refolosire se execută centralizat, la atelierul de recondiționat agregate din Bacău, pe baza unei planificări aprobată de conducerea unității și avizată de Centrala de transporturi auto.

Acordăm o mare importanță colaborării cu alte întreprinderi din județ — care reprezintă o sursă de procurare a materialelor și pieselor uzate și cărora le asigurăm în același timp, în limita posibilităților, piese deficitare recondiționate — dar și cu celelalte întreprinderi de transport. Astfel, în cadrul specializării stabilite de C.T.A. pentru a realiza o productivitate superioară noi executăm reparația și recondiționarea (cu cheltuieli sub normele C.T.A.) anumitor categorii de piese (de exemplu : cutii de viteze, grupuri diferențiale, punți etc.), altor întreprinderi revenindu-le sarcina de a executa reparații la alte subsansamble și ansamble. Livrăm, de pildă, pinioane recondiționate (la I.T.A. Alba, Neamț ș.a.), capace de vitezometre, manșoane de cuplare, planșetare (la «Dacia-service» Bacău), preluînd totodată de la alte întreprinderi repere pe care nu le producem sau reparăm (diverse garnituri de cauciuc de la I.T.A. Argeș, piese de pompe de injecție de la I.T.A. Nemț etc.).

Preocupările în domeniul recondiționărilor sînt axate atît pe reducerea greutății produselor și extinderea înlocuitorilor, cît și pe perfecționarea tehnologiilor de fabricație. În acest sens, s-a acționat pentru integrarea tuturor cadrelor tehnice și a meseriașilor de specialitate în efortul de perfecționare a tehnologiilor de reparație. Efectul s-a materializat în : metoda de reparație a cutiilor de viteze prin bușarea pinioanelor și înlocuirea danturilor de cuplare ; recondiționarea cămășilor de cilindru Saviem și SR uzate ; realizarea prin autodotare a unei stații de metalizare, unei băi de cromare, unei matrițe pentru turnarea capacelor de vitezometru, precum și a unei întregi game de piese și dispozitive utile procesului de întreținere și reparații din A.R.A. și autobaze”.

● Ing. Nicolae Nedelcu, director și ing. Teodor Teodorescu, șeful biroului tehnic întreținere — **Întreprinderea de transporturi auto Prahova :**

„În cadrul atelierului de reparat agregate al întreprinderii noastre s-a organizat, încă din anul 1977, un atelier de reparat centralizat pompe de injecție rotative CAV-DPAM, pompe de injecție : limie și pompe de alimentare pentru motoarele Saviem 197-05 și D 215-6 HMN 8, destinate nevoilor proprii și celor ale altor unități ale C.T.A. Întrucît introducerea în folosință a unor agregate provenite din scoaterea din funcțiune a fondurilor 1ixe sau din înlocuirea lor în cadrul lucrărilor de reparații curente im-

plică operațiuni de rodaj și probe în gol și în sarcină, au fost construite, prin autodotare, bancuri de probe și rodaj pentru cutii de viteze ROMAN (AK-5-35; AK-6-80) și pentru pompe hidraulice cu pistoane axiale și ax flotant tip Meyller, care, de asemenea, se repară centralizat. Tot la A.R.A. a luat ființă o secție de reparat anvelope prin vulcanizare (dotarea tehnico-materială fiind asigurată prin transferuri și autodotare), care a executat în anul 1982 repararea a 1 350 anvelope, precum și confecționarea a numeroase tipuri de garnituri de cauciuc (greu de procurat de la alți furnizori), necesare în special diverselor instalații hidraulice de pe autovehicule.

S-au predat la reșapare peste 2 900 de anvelope, cu 12% mai multe decât era planificat. De asemenea, prin repararea bateriilor de acumulatori auto au fost obținute însemnate economii.

Avem în studiu constituirea unui atelier centralizat de reparat ansamblele hidraulice de la instalațiile speciale ale autovehiculelor (macarale Hiab, obloane ridicătoare, instalații de basculare)

Alte scrisori se referă la articolul ing. Vasile Ionescu, de la întreprinderea de utilaj chimic „Grivița Roșie” București, care prezenta concepția de organizare și gestiune a unui „Depozit centralizat pentru materiale de sudură” (R.E. supliment nr. 8/1983):

● **Ing. Gheorghe Dimoiu**, directorul Șantierului naval Constanța:

„La șantierul nostru este organizat, în cadrul unei secții, un depozit pentru materiale de sudură (electrozi, flux și sirmă pentru sudură în mediu de bioxid de carbon). Scoaterea materialelor din acest depozit central — care este, în același timp și intermediar — se face ca și la «Grivița Roșie», organizarea gestiunii este și ea asemănătoare. Din motive de dispersie a locurilor de muncă (în hale și pe platformele de lucru), uscarea electrozilor se face în cuptoare de uscure amplasate în imediata apropiere a acestora, în funcție de cantitățile utilizate zilnic.

Intrucât ne interesează întreg ansamblul de utilaje pentru uscure, depozitare transport, precum și documentațiile folosite la controlul strict al consumurilor, vom trimite la «Grivița Roșie», o delegație de specialiști, pentru documentare la fața locului”

● **Ing. Victor Nicorovici**, șeful biroului organizare de la întreprinderea mecanică Dr. Petru Groza:

„Considerăm importantă proiectarea și execuția dispozitivului de translatare, cu care a fost echipat un electrostivuitoare, pentru introducerea și scoaterea laterală a containerelor din cușetele rafturilor de depozitare. Vă rugăm să ne sprijiniți în procurarea documentației de execuție a acestui dispozitiv. În scopul echipării unui electrostivuitoare pe care preconizăm să-l utilizăm la magazia de modele pentru turnătorie. De asemenea, acest dispozitiv de translatare laterală va putea constitui un echipament diversificat (sculă multiplă) la electrostivuitoarele pe care întreprinderea noastră le are în execuție curentă”.

(Sprijin pe care redacția l-a și dat, punând în legătură cele două întreprinderi).

● ● **Ing. Ion Oprea**, șeful serviciului organizare de la întreprinderea „Vulcan” — București:

„Problema prezentând interes și pentru întreprinderea noastră, am întreprins un schimb de experiență pe această temă cu colegii de la «Grivița Roșie», în urma cărora am inclus în programul nostru pe trimestrul II a.c., ca temă pentru un studiu, îmbunătățirea organizării depozitării și gestionării materialelor de sudură”.

Din păcate, nu pretutindeni întâlnim o astfel de atitudine deschisă spre schimbul de experiență. Un spirit de competiție rău orientat și adesea fără obiect, teama de a nu-și compromite prestigiul preluând de la alții idei care

să le completeze sau corecteze pe cele proprii, tendința de a nu se „complica” introducând modificări în rutina cu care s-au deprins determină unele cadre cu munci de răspundere și specialiști din întreprinderi fie să privească circumspect, fie să respingă un astfel de posibil sprijin pentru ameliorarea propriilor performanțe.

Tezaurul inteligenței autohtone se constituie nu numai din opera unor savanți de prestigiu, ci și din mulțimea contribuțiilor mai modeste, dar la fel de bine intenționate și, prin însumare, la fel de valoroase; iar valorificarea lui deplină, prin informare, orientare, colaborare, generalizare, reprezintă o cale de înaltă eficiență în dezvoltarea intensă a economiei noastre, în creșterea competitivității sale pe plan internațional.

Red.

„Școală de invenție”

POLITEHNICA ieșeană se află la a 4-a ediție a „școlii de invenție”, program de pregătire postuniversitară menit să dezvolte și orienteze capacitatea de creație științifico-tehnică a specialiștilor în cadrul activităților lor profesionale

Profilul tematic al cursurilor, predate de membri ai corpului profesoral al Institutului politehnic „Gheorghe Asachi”, abordează o largă paletă de probleme specifice: psihognoseologia și psihosociologia creației, bazele neurofiziologice ale activității creative, logica și combinatorica creației tehnice, ingineria valorii, tehnica descrierii de invenții și legislația în domeniu. Completarea aplicativă a noțiunilor teoretice este dată de analiza unor cazuri din diferite ramuri ale industriei și din construcții.

Cei peste 250 de cursanți ai actualei serii — ingineri din producție, cercetători cadre didactice universitare — urmează ca într-un interval de 1-2 ani, să încerce rezolvarea unor probleme concrete dintr-o tematică propusă de unități economice ieșene. Autorii soluțiilor ce vor fi înregistrate și caracterizate de către Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci vor primi diplome de absolvenți ai „Școlii ieșene de invenție”

Cititori!

● pentru îmbunătățirea Suplimentului vă invităm să colaborați cu noi prin trimiterea de articole, comentarii, note etc.

● materialele trimise vă rugăm să fie axate pe cazuri și spețe concrete, de interes general și cu aplicabilitate largă.

● pentru a întreține un dialog, viu și interesant, vă rugăm ca întrebările pe care le adresați redacției să fie clar formulate și, pe cât este posibil, să prezinte un interes general.

Facem precizarea că:

● materialele transmise redacției, care prezintă un interes general pentru întreprinderi, vor fi publicate într-un termen scurt, iar cele care nu se publică nu se restituie.

● manuscrisele se transmit într-un singur exemplar, scris la mașină (30 de rânduri pe pagină), iar desenele — în tus.

● adresa noastră: „Revista economică”, 70159 București, Bd. Magheru nr. 28—30. Telefon: 59 20 60, 59 22 70, 59 21 92.

DOCUMENTAR EXTERN

Informatizare in industria încălțăminteii

Producția în serie a încălțăminteii beneficiază tot mai larg de aportul informaticii, care îi deschide perspectivele unei automatizări complete, pe întregul ciclu de la proiectare până la ambalarea produselor. Dintre cele mai recente progrese în acest domeniu se remarcă :

— un prim pas spre concepția asistată de calculator. Pornind de la forma din lemn creată de modelier, operatorul introduce câteva date de bază într-un minicalculator, care rezolvă apoi automat toate celelalte elemente morfodimensionale, transpune numeric forma și o descompune în părți succesive — interioare, exterioare, inferioare. Informațiile respective sînt vizualizate apoi pe ecranul unui calculator mai puternic, calculul și gradarea făcîndu-se după indicațiile date de către operator. Tiparul definitiv este apoi reprodus pe masa de trasare ;

— introducerea croirii automate a pachetului de piei cu ajutorul laserului (acesta trebuie să fie destul de puternic — minimum 500 W) într-o etapă ulterioară, marcarea pieilor în vederea tăierii se va face prin citirea, cu ajutorul unei camere de televiziune, a codurilor înscrise pe tipar ;

— folosirea memoriilor programabile la comanda mașinilor care execută operațiile pentru detalii ornamentale. Programarea se realizează centralizat pe întreaga linie tehnologică, pentru fiecare model în parte, informațiile fiind apoi selectate automat și transmise la mașini în funcție de caracterul operațiilor pe care acestea le execută ;

— asamblarea automată, utilizînd — printre altele — un procedeu de citire optică, cu ajutorul unor senzori, pentru formarea stihului (punctelor cizmăreștii).

Documentația primară

În R.D. Germană a apărut lucrarea „Documentația primară — un depozit al cunoașterii“, elaborată de un colectiv de specialiști în domeniul perfecționării sistemului informațional. Sînt tratate în detaliu următoarele grupe de probleme : necesitatea și importanța documentelor primare unificate : reglementări, standarde, definiții, răspunderi ; factori ce influențează conținutul și forma documentației primare ; tipizarea documentelor primare : structura formularelor (formate, distribuția datelor, condiții tipografice, formulare cu citire optică, cartele și benzi perforate etc.) ; proiectarea formularelor ; distribuția lor. În anexe sînt prezentate, printre altele, aparatul specializat, glosar de termeni, noțiuni privind tipizarea formularelor (în limbile tuturor țărilor membre ale C.A.E.R.).

Coordonarea pe plan regional a gospodăririi materialelor

În voievodatul Opole din Polonia a fost constituit un colectiv regional de coordonare a acțiunii de folosire eficientă și economisire a materialelor. În acest colectiv sînt reprezentate : unități economice de pe teritoriul voievodatului, organele locale ale administrației de stat, banca, centrul regional de informare științifică, tehnică și economică, asociația economiștilor, asociația pentru organizarea și conducerea științifică, centrala de aprovizionare tehnico-materială.

Principalele atribuții ale colectivului constau în : inițierea de cercetări și experimentări de domeniul progresului tehnic în economisirea materialelor ; promovarea unor soluții constructive și tehnologice care asigură reducerea consumurilor de materiale, prelungirea duratei de utilizare a produselor și diminuarea cheltuielilor pentru exploatarea

acestora ; sprijinirea inițiativelor vizînd aplicarea în economia regiunii a rezultatelor cercetării științifice, îndeosebi pentru înnoirea produselor și lărgirea asortimentului lor ; popularizarea rezultatelor obținute de către întreprinderi în economisirea materialelor ; organizarea de acțiuni pentru cunoașterea și aplicarea noilor prescripții legale privind gospodărirea materialelor ; analiza situației consumurilor de materiale pe plan regional ; inițierea de acțiuni pentru îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale și asigurării mijloacelor de producție, a volumului și structurii stocurilor.

De asemenea, colectivul are sarcini în legătură cu : elaborarea balanței complexe a combustibililor, materiilor prime și materialelor la nivelul regiunii, fundamentarea deciziilor privind repartizarea materialelor deficitare, elaborarea concepției de organizare a băncii de materiale în stoc fără mișcare, culegerea și furnizarea de informații asupra resurselor de materiale refolosibile, organizarea de simpozioane și consfătuiri tehnico-științifice în acest domeniu.

Spor de productivitate : 900%

10 benzi de asamblare (în mare parte manuale), la care lucrau două sute de persoane, au fost înlocuite cu o singură linie cu mașini automate (care execută 42 de operații diferite), comandată de un microprocesor și folosind 2 schimburi de cite 11 muncitori. Economia realizată anual la salarii reprezintă 70% din cheltuielile totale de investiție.

Performanța aparține întreprinderii japoneze Nippon-denso, din localitatea Kariya, și se datorește deopotrivă automatizării fabricației și reconceperii produsului — relele electrice miniaturizate — în ideea de a simplifica asamblarea. Vechea gamă de 114 tipuri, de formă rectangulară cu dimensiuni de circa 100/30/50 mm, necesita asamblarea de piese pe toate cele 6 fețe. Noul releu, care acoperă aceeași paletă de utilizări cu numai 8 tipuri, are formă cilindrică de 25 mm diametru și 50 mm înălțime, asamblarea făcîndu-se vertical ; modificarea concepției de funcționare a permis micșorarea sensibilă a numărului de piese. Se realizează astfel și o importantă economie de materiale. Controlul automat al calității face ca cifra rebuturilor să fie de numai 10 bucăți la o producție zilnică de 50 000 de releu.

Creativitate — competitivitate

Extinderea automatizării în industria confecțiilor, presupunînd serii mari și foarte mari, îi pune pe producătorii occidentali în confruntare cu o concurență crescîndă din partea fabricilor din țări în curs de dezvoltare, care folosesc muncă manuală mai ieftină și pot recurge mai lesne la diversificarea modelelor. De aceea, se avansează și experimentează soluții care vizează diversificarea rețelei de distribuție (vînzare prin corespondență, supermagazine, comerț cu ridicata și de detaliu), realizarea echilibrului între creativitate și competitivitate prin personalizarea colecțiilor, promovarea unei linii de modă care să accepte modele mai simple (de pildă, în cazul echipamentului pentru activități de destîndere înlocuirea treningului prevăzut cu fermoare prin setul pentru „jogging“), luarea în considerație a fenomenului psihologic al „prețului plafon“ (suma maximă pe care clientul e dispus să o plătească pentru produsul ales dintre cele oferite), serviciile la vînzare (livrarea confecțiilor pe umeraș și în husă) etc.

Redactor coordonator : Dorin CONSTANTINESCU

CURIER ECONOMIC LEGISLATIV

Raporturi de muncă

Protecția muncii și asigurările sociale de stat Dreptul securității sociale

Fiind considerată „o problemă de stat” și ca „parte integrantă în procesul de muncă”, (art. 1 și 2 din Legea nr. 5/1965) protecția muncii constituie, ca și pregătirea profesională, o instituție juridică complexă, în conținutul căreia prevederi legale de generală aplicabilitate se îmbină cu norme specifice, adaptate cerințelor diferitelor ramuri, domenii sau feluri de activitate, confirmând, încă o dată, legătura dialectică dintre unitate și diversitate care caracterizează legislația noastră.

Firește, prin însuși faptul că este parte integrantă în procesul de muncă, instituția la care ne referim își afirmă legătura cu dreptul muncii. Dreptul de protecția muncii constituie unul din principiile fundamentale ale acestei ramuri de drept; totodată, el face parte din conținutul raporturilor juridice de muncă. Legat indisolubil de lupta dusă în trecut de clasa muncitoare pentru apărarea intereselor sale vitale, dreptul la protecția muncii își păstrează locul său de frunte, fiind consacrat ca atare de Constituție, într-o legătură indisolubilă cu dreptul la muncă. „În toate cazurile și la toate nivelele, la aprecierea activității depuse în îndeplinirea planului de producție și a sarcinilor de serviciu, la acordarea oricăror stimulente materiale și morale, se va ține seama de felul în care au fost asigurate și respectate măsurile de protecție a muncii” (art. 13 din Legea nr. 5/1965). Totodată, datorită înalțelor valori sociale pe care sînt chemate să le aperse — viața și sănătatea celor ce muncesc —, datorită măsurilor numeroase și complexe pe care le implică realizarea acestei finalități, este evident că normele de protecție a muncii nu pot fi circumscrise numai la raportul juridic izvorit din contractul de muncă. Ar fi suficient, pentru a ne convinge de aceasta, să parcurgem numai actul normativ de bază al protecției muncii — Legea nr. 5/1965. Enunțînd chiar din primul său articol, că protecția muncii „constituie o problemă de stat”, legea înfățișează amploarea obiectului său. Toate verigile, organizatorice sînt implicate și în asigurarea ei. Începînd cu cei care conduc procesul de muncă — șefii de brigăzi, echipe, ateliere, sectoare, secții, maștri, ingineri sau tehnicieni, trecînd apoi la conducătorii unităților, organizații economice și instituții de stat sau obștești, pentru a sfîrși cu ministrii, conducătorii organelor centrale ori președinții organizațiilor centrale cooperatiste sau obștești Ministerul Muncii, ca organ central al administrației de stat, coordonează, îndrumază și controlează întreaga activitate de protecție a muncii. Împreună cu Ministerul Sănătății, același organ central elaborează **normele republicane de protecție a muncii**, care sînt obligatorii și constituie cadrul general de tehnică a securității și de igienă a muncii. Ministerele și celelalte organe centrale ale administrației de stat, ca și organele centrale ale organizațiilor cooperatiste și obștești, stabilesc, pe baza normelor republicane, sub îndrumarea și controlul Ministerului Muncii, **norme departamentale de protecție a muncii**, reglementările respective fiind adaptate apoi și dezvoltate, potrivit condițiilor de lucru specifice sectoarelor, atelierelor și locurilor de muncă, prin **instrucțiuni stabilite de conducerea organizațiilor socialiste**.

Dar, cu toate că protecția muncii este și rămîne inseparabilă de organizarea și desfășurarea procesului de producție ea impune un orizont cu mult mai larg, cuprinzînd

și alte domenii de activitate. Condiționată în mod direct, pentru a fi eficientă, de progresele științei și tehnicii, trebuind să fie în continuare perfecționată și modernizată, protecția muncii angajează răspunderile unităților de cercetări, care sînt obligate să introducă teme corespunzătoare în planurile lor de cercetare. Totodată, avînd prin definiție un caracter preventiv, asigurarea protecției muncii se întemeiază, în ultimă analiză, pe o largă activitate de cunoaștere și de convingere; de aceea, desfășurarea unei propagande sistematice concrete și eficiente cu privire la protecția muncii, revine nu numai organizațiilor socialiste, ministerelor și celorlalte organe centrale și locale ale administrației de stat, organelor centrale ale organizațiilor cooperatiste și obștești — care au în subordine unități productive —, ci și Ministerului Educației și Învățămîntului, Consiliului Culturii și Educației Socialiste Radioteleviziunii.

Răspunderea juridică, sub toate formele ei — disciplinară, administrativă materială, civilă sau penală — reprezintă o puternică garanție pentru înfăptuirea protecției muncii. În sfîrșit, în ceea ce privește categoriile de persoane care beneficiază de dispozițiile privind protecția muncii, actele normative în vigoare se referă la: personalul încadrat pe bază de contract de muncă în toate organizațiile de stat cooperatiste sau obștești; membrii cooperativelor, ucenicii, elevii și studenții, în perioada efectuării practicii profesionale în organizațiile productive; cei care îndeplinesc sarcini de stat sau obștești; cei care îndeplinesc obligații militare; persoanele care, din proprie inițiativă, întreprind o acțiune pentru prevenirea sau înlăturarea unui pericol ce amenință avutul obștesc, pentru apărarea ordinii socialiste sau pentru salvarea unor vieți omenești. Protecția muncii se asigură și pentru cei care prestează munca în ateliere meșteșugărești; pentru persoanele care, pe baza unui contract sau a unei convenții, lucrează pentru asociațiile de locatari; pentru cei care efectuează munca în executarea unei pedepse penale; pentru personalul care execută munca la domiciliu.

Avînd în vedere acest orizont vast, domeniul atât de cuprinzător al protecției muncii, se impune în primul rînd problema dacă actualul cadru normativ este pe deplin corespunzător funcțiilor majore care revin acestei instituții importante a dreptului nostru. În opinia noastră este incontestabil că o trăsătură remarcabilă a reglementărilor în vigoare privind protecția muncii o constituie tocmai existența unui cadru legal general, concomitent cu posibilitatea adaptării lui la nevoile specifice ale procesului de producție, prin acte normative emise la nivelul ministerelor, altor organe centrale și locale ale administrației de stat și al unităților socialiste subordonate. Cu toate acestea, considerăm că ar fi indicată **sistematizarea diverselor reglementări și stabilirea, la nivel de lege într-un mod unitar, a celor mai importante norme de aplicare generală** cum sînt: organizarea, potrivit unor structuri adecvate, a compartimentelor de protecție a muncii; stabilirea normelor republicane de protecție a muncii și a normelor de igienă a muncii; reglementarea procedurii de înregistrare, cercetare și evidență a accidentelor de muncă și bolilor profesionale; condițiile răspunderii disciplinare, materiale, civile și penale pentru încălcarea protecției muncii, instituirea unui sistem de control cu privire la aplicarea legislației în acest domeniu, care să precizeze relațiile funcționale și răspunderile diferitelor organe și organisme cu atribuții în acest domeniu; stabilirea condițiilor de acordare a echipamentului de protecție și a echipamentului de lucru; modalitățile de finanțare a acțiunilor de protecție a muncii, precum și de evidență a cheltuielilor etc. O propunere de contopire a acestor re-

glementări într-un cod al protecției muncii ar putea trezi obiecții, ținându-se seama că este în vigoare un cod al muncii; dar elaborarea unei noi legi privind protecția muncii, cu un conținut mai cuprinzător, așa cum am arătat mai sus, ar fi în concordanță — după părerea noastră — cu principiile care se reflectă atât de clar în Decretul Consiliului de Stat nr. 16 din 3 februarie 1976 privind aprobarea metodologiei generale de tehnică legislativă privind pregătirea și sistematizarea proiectelor de acte normative.

În al doilea rând, se ridică întrebarea dacă reglementările privind protecția muncii — împreună cu cele referitoare la asigurările sociale de stat — nu ar justifica existența unei ramuri distincte a dreptului nostru — dreptul securității sociale, — avându-se în vedere conținutul acestor reglementări și funcția lor socială, în raport cu categoriile de persoane la care se referă și care nu se limitează la părțile unui contract de muncă.

Între protecția muncii și asigurările sociale de stat există numeroase apropieri. Aceste instituții juridice, studiate de disciplina dreptului muncii, se referă, deopotrivă, la raporturi conexe raportului juridic de muncă; ca și protecția muncii, asigurările sociale de stat au un conținut complex, cumușind norme care aparțin mai multor ramuri de drept, dintre acestea o pondere însemnată revenind dreptului administrativ.

Deoarece asigurările sociale de stat constituie forma tipică a asigurărilor sociale — și ținând seama de conexitatea raportului juridic de asigurări sociale de stat cu raportul juridic bazat pe încheierea contractului de muncă — ele reprezintă, sub aspectul reglementărilor definitorii, o componentă a dreptului muncii. Totodată, reglementările privind organele și bugetul asigurărilor sociale de stat aparțin dreptului administrativ, în timp ce problematica privind răspunderea juridică își are cadrul legal al rezolvării sale în dreptul civil. Subliniem, de asemenea, legătura strânsă dintre protecția muncii și asigurările sociale de stat, mai cu seamă sub aspectul corelației dintre dreptul la pensii și indemnizații și acțiunea în daune pentru prejudiciile cauzate prin accidente de muncă și boli profesionale. Există numeroase alte dispoziții legale aplicabile atât într-un domeniu cît și în celălalt. De exemplu, prestarea muncii în condiții deosebite — grele, foarte grele sau vătămătoare — produce consecințe atât în ceea ce privește dreptul personalului muncitor la protecția muncii, cît și pe planul asigurărilor sociale de stat. Unele dispoziții referitoare la constatarea și înregistrarea accidentelor de muncă sînt valabile și pentru valorificarea drepturilor în cadrul asigurărilor sociale de stat.

Ca și în cazul raporturilor juridice de protecție a muncii, fără să se poată contesta legătura strînsă cu reglementarea contractului de muncă, domeniul de aplicare al normelor legale privind asigurările sociale de stat este mai larg. Mai întii, pe lângă asigurările sociale de stat, o seamă de reglementări distincte se referă la sisteme de asigurări sociale proprii pentru anumite sectoare de activitate. Dar chiar dacă ne-am limita la asigurările sociale de stat, ele privesc nu numai personalul încadrat prin contracte de muncă, ci și urmașii acestora, precum și persoanele care și-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă din cauza îndeplinirii obligațiilor militare ori a sarcinilor de stat sau obștești, ca și elevii, ucenicii și studenții în timpul efectuării practicii profesionale.

În legătură cu noțiunea de asigurări sociale s-a mai pus problema dacă ea cuprinde și măsurile privind recuperarea socială și profesională a unor persoane, calificarea și plasarea în muncă a persoanelor handicapate. Dacă răspunsul pozitiv s-ar putea justifica pentru recuperarea socio-profesională a persoanelor care, fiind încadrate în muncă, nu mai pot lucra în meseria sau profesia lor ca urmare a unor accidente, boli profesionale sau altor boli care provoacă invaliditate, (art. 148 alin. 1 C. muncii) nu tot atât de categoric este rezolvarea cu privire la persoanele handicapate, care, prin ipoteză, nu au fost niciodată

încadrate în muncă (art. 148 alin. 2 C. muncii). Este adevărat că un argument pentru o soluție unitară — cuprinderea ambelor categorii de reglementări în asigurările sociale de stat — s-ar putea desprinde din faptul că art. 148 din Codul muncii este încadrat în capitolul consacrat protecției muncii și asigurărilor sociale de stat. Nu este totuși mai puțin adevărat că extinderea legislației muncii și asupra unor persoane neîncadrate în muncă poate întâmpina serioase obiecții.

Ținînd seama de cele de mai sus, se pune problema dacă, în actualul stadiu de dezvoltare a societății noastre, protecția muncii și asigurările sociale de stat și sistemele proprii unor anumite sectoare, nu ar trebui să formeze obiectul distinct al unei ramuri noi — dreptul securității sociale.

Problema nu este cu totul nouă și este demnă de toată atenția. Dar, așa cum s-a remarcat, în ciuda frecvenței referirilor care se fac în literatura de specialitate la securitatea socială și la dreptul securității sociale, aceste noțiuni nu sînt suficient conturate. Încă în anul 1969, recapitulînd la discuțiile purtate în cadrul sesiunii organizate de Facultatea internațională de drept al muncii comparat din Trieste, prof. univ. Sanda Ghimpu sublinia dificultatea de a trasa limitele dreptului securității sociale, „întrucît sînt numeroase instituții care pot fi tot atât de bine rînduite în dreptul administrativ, dreptul muncii sau dreptul securității sociale (de exemplu, problemele privind învățămîntul, protecția muncii, remunerarea muncii)“. Tot în legătură cu definiția securității sociale, un jurist francez remarcă: „se constată deci că această noțiune, practic necunoscută acum cîteva decenii, a făcut o răsunaătoare erupție în preocupările guvernărilor și a celor guvernați; dezvoltarea așa-numitei politici a securității sociale ar fi, dacă am da crezare unor sociologi, trăsătura cea mai caracteristică a societății contemporane. Totuși, se dovedește deosebit de greu, și aici este paradoxul, să se propună o definiție relativ precisă a acestei noțiuni universale“ (Jean-Jacques Dupeyroux). Sécurité sociale, Dalloz, Paris 1973).

Încercîndu-se totuși să se precizeze conținutul acestui concept, în literatura juridică s-a făcut referire la acel „minimum de obiective ale securității sociale“, prevăzute în Convenția nr. 102 din 1952 a Organizației Internaționale a Muncii, „în raport cu următoarele riscuri sociale: boala, maternitatea, invaliditatea, accidentul de muncă și boala profesională, decesul (în considerarea protecției supraviețuitorilor apropiați), sarcinile familiale și șomajul“.

Excepțînd șomajul, care este un fenomen necunoscut orînduirii noastre socialiste, măsurile reglementate în scopul acoperirii acestor „riscuri sociale“, s-ar putea încadra în noțiunea de asistență socială, de care am amintit mai sus. Prin urmare, în acest sens, s-ar putea vorbi de un drept al securității sociale.

Este o concluzie care are în vedere o tendință posibilă dar nu situația actuală din dreptul nostru, care nu cunoaște o ramură și nici o disciplină juridică distinctă avînd ca obiect securitatea socială.

În sfîrșit, mai facem precizarea că, în viitor, pe măsura uniformizării mai accentuate și, eventual, a unificării legislației privind acordarea indemnizațiilor și a pensiilor, precum și a unificării organelor de asigurări sociale de stat, cooperatiste sau ale altor organizații obștești, dreptul securității sociale se va putea contura ca o ramură distinctă de drept.

Însușindu-ne aceste concluzii, considerăm că pasul hotărîtor în constituirea dreptului securității sociale ca ramură distinctă de drept îl va constitui însăși sistematizarea legislației privind acest domeniu; în aplicarea acestor criterii unitare de care am amintit la început, va trebui să se țină seama de obiectul și de metoda reglementării, dominantă fiind, sub ambele aspecte, ideea de asistență, de ocrotire socială, pe care colectivitatea socială le acordă din rațiunile superioare ale grijii pentru om și ale solidarității specifice orînduirii noastre, aceluia care, datorită

virstei, stării sănătății lor ori altor situații obiective, sint îndreptății să primească o asemenea asistență.

Dar tocmai în considerarea acestor criterii, sintem de parere — alături de alți autori — că protecția muncii, ca instituție juridică, nu ar putea fi inclusă în dreptul securității sociale. Este adevărat că, printre „riscurile sociale“ menționate în Convenția nr. 102/1952 a Organizației Națiunilor Unite se enumeră și „accidentul de muncă și boala profesională“. În realitate însă, legătura care se face se referă numai la drepturile care se acordă, în cazul realizării acestor riscuri, din fondurile asigurărilor sociale. Astăzi, în legislația noastră, situația este aceeași întrucît este reglementat dreptul la indemnizații (ajutoare materiale), și la pensie pentru pierderea capacității de muncă ca urmare a unui accident de muncă și a unei boli profesionale. Prin aceasta, protecția muncii nu este nicicum absorbită de asigurările sociale, pentru a forma o singură instituție juridică. Există numai o corelație, nu o contopire.

Această concluzie este pe deplin justificată, cele două instituții juridice rămînînd neconfundabile, în ciuda strînselor lor legături. Prin finalitatea și funcțiile lor, ele sînt supuse unor reguli diferite. Chiar dacă accidentul de muncă și boala profesională, mai precis prevenirea lor, ocupă un loc central în ansamblul prevederilor legale privind protecția muncii, orizontul pe care îl deschide această noțiune, într-o concepție modernă, este mult mai larg. Normele de protecție a muncii — care îmbină într-o modalitate originală prescripțiile științei și tehnicii, cu reguli de conduită specifice dreptului — au ca trăsătură esențială **funcția preventivă**, ele prevăd o multitudine de drepturi și obligații, incluse fie în însuși raportul juridic de muncă, fie în alte raporturi juridice legate de organizarea procesului de muncă. **Respectarea acestor norme situează pe un plan dintre cele mai înalte ideea de răspundere**, atît morală, cît și juridică, în toate formele ei, inclusiv repararea prejudiciului material cauzat prin accidente de muncă sau îmbolnăviri profesionale. Nici una din aceste trăsături sau idei directoare nu se regăsește în conținutul raportului de asigurări sociale, care — independent de aprecierea sau evaluarea unei conduite umane — sint chemate să intervină în cazurile în care persoana este îndreptățită, potrivit legii, la asistență sau ocrotire din partea societății.

De aceea, reunirea protecției muncii și asigurărilor sociale în cadrul uneia și aceleiași ramuri de drept — al securității sociale — nu numai că nu ni se pare oportună, dar ar fi chiar prejudiciabilă reglementării relațiilor socialiste. Ea ar fi de natură să acrediteze ideea că accidentul de muncă și boala profesională reprezintă riscuri inerente producției moderne, ceea ce ar justifica transferarea lor asupra întregii colectivități. Realitatea este însă alta. Așa cum s-a mai arătat în literatura de specialitate, nu se poate contesta că folosirea în procesul de producție a unor instalații, mașini și utilaje cu un potențial energetic din ce în ce mai ridicat, a unor materiale sau substanțe, reprezintă și o sursă de primejdii pentru viața și sănătatea omului. Dar este tot atît de incontestabil că aceste pericole pot fi prevenite și înlăturate, întrucît, dacă nu ar fi așa, întreaga activitate creatoare a umanității ar deveni un nonsens, contrară intereselor ei vitale. În scopul preîntîmpinării oricăror rezultate dăunătoare, tehnica securității și protecția muncii în ansamblul ei se afirmă ca un domeniu interdisciplinar, în care dreptul — în funcția sa normativă — ocupă un loc dintre cele mai importante.

Este însă necesar, cum am mai arătat, ca legislația de protecție a muncii să fie supusă unui proces de sistematizare, astfel încît, lăsînd deschise posibilitățile de adaptare la specificul fiecărui loc de muncă, să cuprindă, într-o concepție unitară, regulile fundamentale, de aplicabilitate generală, a căror cunoaștere, largă popularizare și însușire să contribuie într-o măsură și mai mare la apărarea eficienței a vieții și sănătății celor ce muncesc.

Asist. univ. Dan DROSU ȘAGUNA

Breviar alfabetic

CONTRACTE ECONOMICE ȘI COMERCIALE INTERNAȚIONALE

CREDITE BANCARE INTERNE PENTRU MĂRFURILE DE EXPORT — sint instituționalizate prin L. nr. 12/1980, care prevede posibilitatea pentru întreprinderile producătoare să utilizeze cinci categorii de credite: credite cu funcții de avans asupra producției de export contractate; credite pentru mărfuri ce nu pot fi expediate; credite pentru mărfuri expediate; credite cu dobîndă, acordate pînă la încasarea în lei a prețului extern; credite aferente cotei de garanție reținută de întreprinderile de comerț exterior. **Creditele cu funcții de avans asupra producției de export contractate** se acordă în limita a 10% din valoarea mărfurilor. Așa cum prevede art. 36, din Legea nr. 12/1980, acest avans se acordă „pentru stimularea unităților de producție în lansarea în fabricație și executarea la termen și în bune condiții a mărfurilor destinate exportului“. El se acordă — prevede în continuare textul citat — „pe bază de contracte interne și externe ferme și a comenzilor de lansare în producție pentru mașini, utilaje, echipamente, instalații complexe și alte mărfuri“. Pentru a se exclude orice discuții cu privire la dreptul întreprinderilor de a primi credite sub formă de avans asupra producției de export, legea prevede obligația pentru Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, Ministerul Finanțelor ca, împreună cu ministerele economice interesate să stabilească o listă cu produsele pentru care se acordă avansuri. Avansul de 10% pentru produsele determinate prin lista de mai sus se acordă lunar — la prețurile externe ale mărfurilor respective, transformate în lei, la cursurile de revenire aprobate —, sub formă de **credite fără dobîndă**, de către unitățile bancare la care întreprinderile producătoare îndreptățite să le primească își au contul. Pentru acordarea creditelor, întreprinderile de comerț exterior sint obligate să confirme existența contractului comercial de export pentru mărfurile respective, precum și termene de livrare prevăzute în aceste contracte. Întreprinderea producătoare depune la bancă copia contractului comercial internațional de export și „a comenzii de lansare în producție“, înțelegînd prin acest document comunicarea întreprinderii de comerț exterior pentru începerea executării contractului încheiat cu partenerul extern. **Creditele pentru mărfurile ce nu pot fi expediate** sint instituite prin art. 36², din Legea nr. 12/1980. Potrivit acestui text se poate acorda credit de 20% din valoarea „mărfurilor complet terminate, pregătite pentru export, executate în condițiile și la termenele stabilite prin contractele externe și interne, lotizate, ambalate și pregătite pentru expediere, dar care nu au putut fi exportate din motive independente de unitățile producătoare“. În continuare textul citat prevede că creditele se acordă numai sub condiția efectuării recepției de către întreprinderea de comerț exterior, prin reprezentanți proprii sau, pe bază contractuală, prin unități specializate: procesul verbal încheiat în aceste condiții, trebuie să fie „verificate și confirmate de către organele Inspectoratului General de Stat pentru Controlul Calității Produselor și de unitățile Băncii Naționale a Republicii Socialiste România sau ale Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, după caz“. Creditele se acordă lunar, fără dobîndă, iar cota de 20% se calculează asupra prețurilor externe ale mărfurilor în cauză, transformate în lei la cursurile de revenire aprobate. Pentru obținerea creditului dovada se

face prin contractul comercial internațional de export, care atestă că mărfurile au fost executate la termenele stabilite și prin proces-verbal de recepție încheiat în condițiile arătate mai sus și cu viza I.G.S.C.C.P., în cuprinsul căruia, sau printr-un document aparte, întreprinderea de comerț exterior confirmă împrejurarea că expedierea la export este oprită din alte cauze care nu îi sînt imputabile producătorului. **Credite pe documente de transport** sînt reglementate de art. 36², lit. b, din Legea nr. 12/1980, care prevede că se acordă „20% la expedierea mărfurilor din unitățile producătoare, pe baza documentelor de transport”.

De aceste credite — acordate asupra prețurilor externe, transformate în lei, la cursul de revenire aprobat — pot beneficia toate întreprinderile producătoare de mărfuri pentru export, indiferent de faptul dacă au beneficiat sau nu de avansul de 10% sau dacă au fost creditate cu 20% pentru neexpedierea mărfurilor la timp din motive ce nu le sînt imputabile. Cu alte cuvinte, o întreprindere producătoare poate beneficia atât de credite cu funcție de avans, de 10%, apoi de credite pentru imposibilitatea expedierii, de 20%, precum și de credite „pe documente de transport”, de 20%; cum foarte bine poate să beneficieze numai de ultima categorie de credite — de 20% —, dacă nu a avut vocație pentru creditele din primele două categorii. Creditele din această categorie se acordă din momentul expedierii mărfurilor și pînă în momentul încasării contravalorii lor în lei. Pentru obținerea creditelor dovedite se face cu scrisoarea de trăsură feroviară internă, în cazul expedierii mărfurilor într-un port românesc sau cu scrisoarea de trăsură internațională în cazul exporturilor **via terra**; dacă exportul se realizează cu mijloace auto sau pe cale aeriană dovedea se face cu documentul respectiv de transport la care se atașează actul prin care întreprinderea de comerț exterior a dispus expedierea, precum și o copie de pe factura proforma. **Creditele cu dobîndă, pînă la încasarea în lei a prețului în valută** sînt instituite prin art. 36¹, din Legea nr. 12/1980. Textul menționat are următoarea redactare: „Pînă la încasarea integrală de la întreprinderile de comerț exterior a prețului mărfurilor produse pentru export, Banca Națională a Republicii Socialiste România și celelalte bănci pot acorda credite unităților producătoare pentru acoperirea diferențelor corespunzătoare cotelor prevăzute la art. 36² lit. a și b, în funcție de costurile efective, în limita celor planificate, la care se adaugă, după caz, cheltuielile cu ambalajele și alte cheltuieli speciale de export, precum și cheltuielile de circulație pînă la frontieră”. Așadar, întreprinderile producătoare pot beneficia pe lîngă creditele sub formă de avans (de 10%) credite pentru nelivrarea mărfurilor (de 20%) și credite pe documente de transport care atestă expedierea (de 20%) — în total, deci, 10% + 20% + 20%, care sînt fără dobîndă — și de credite bancare, cu dobîndă pentru o sumă egală cu diferența dintre creditele permise fără dobîndă și costurile efective ale mărfurilor livrate (în limita costurilor planificate), la care se adaugă celelalte cheltuieli efectuate cu expedierea acestora. Pentru obținerea creditelor, dovedea se face cu contractul comercial internațional de export și a copiei scrisorii de remitere externă a documentelor de plată, primită de la întreprinderea de comerț exterior, pe care aceasta trebuie să menționeze numărul, data și suma facturii proforma la care se referă remiterea respectivă. **Creditele bancare aferente cotei de garanție** se acordă în cazul exporturilor de mașini, utilaje și instalații complexe, în măsura în care la decontarea contravalorii mărfurilor livrate întreprinderea de comerț exterior a reținut o cotă reprezentînd garanții tehnice acordate în contractul comercial extern. **Rambursarea creditelor** din categoriile celor de mai sus se face la o scadență care nu poate fi determinată cu precizie la data acordării, fiind în funcție de momentul în care întreprinderile producătoare contravaloarea în lei a prețului în valută. Normele bancare prevăd că această perioadă nu poate depăși 90 de zile, de la acordarea creditului cu dobîndă pînă la încasarea în lei a prețului în valută.

CREANȚĂ REZULTATĂ DIN RAPORTURI CONTRACTUALE — dreptul creditorului de a pretinde debitorului îndeplinirea obligației corelative. În opoziție cu drepturile reale, dreptul de creanță este un drept personal, deci relativ, opozabil numai debitorului din raportul juridic contractual și care conferă numai un drept de gaj general asupra patrimoniului debitorilor. O creanță este **certă** cînd existența ei este neîndoielnică, — livrarea unor mărfuri dovedită cu actul de primire a lor — sau dacă au existat litigii, acestea au fost definitiv soluționate, fie pe cale amiabilă, consemnat într-un act, fie pe calea unei hotărîri arbitrale sau judecătorești. Creanța este **exigibilă** dacă a ajuns la scadență și, dacă este și certă, se poate cere executarea de bună voie sau silită, imediat sau într-un termen care să nu depășească pe cel de prescripție extinctivă. Indiferent de scadența creanțelor, în cazul în care creditorul extern este în stare de încetarea plăților ele devin exigibile pe data declarării falimentului. Creanța este **lichidă** atunci cînd cuantumul ei este precis determinat, așa cum este cazul cînd ea constă dintr-o sumă de bani. Evidența creanțelor creditorilor persoane juridice (întreprinderi sau instituții) se ține potrivit metodologiei privind contabilitatea generală, acestea făcînd parte din activul patrimonial. Executarea creanțelor certe stabilite prin hotărîri ale arbitrajului de stat se realizează prin banca la care își are contul curent creditorul, iar cele stabilite prin hotărîri ale unui organ de arbitraj internațional prin obținerea de executor. Executarea hotărîrilor arbitrale și, în general, a oricăror creanțe certe exigibile și lichide într-un termen cît mai scurt posibil contribuie la creșterea vitezei de rotație a disponibilului bănesc și, în cazul celor exprimate într-o monedă străină constituie o cale indirectă de aport valutar, prin dobînda pe care o generează suma încasată. V: Executarea silită a hotărîrilor arbitrale internaționale; Dobînda în contractele comerciale reglementate prin C.G.L. C.A.E.R. 1968/75; Dobînda în convențiile multilaterale de transport internațional.

CREDITOR CONTRACTUAL — partea dintr-un contract încheiat, titular al unui drept de creanță, care are dreptul să ceară celeilalte părți — debitorul obligației neexecutate — îndeplinirea ei. În **contractele economice**, o parte devine creditor din momentul în care cealaltă parte nu și-a executat obligația de a da sau, de a face devenită exigibilă: executarea în natură a prestației, — plata prețului, plata de penalități de întîrziere sau neexecutare, restituirea creditelor bancare etc. În **dreptul comercial internațional** prezintă importanță distincția dintre creditorii chirografari, creditorii cu garanții personale și creditorii ipotecari. **Creditor chirografar** este acel creditor a cărui creanță nu este consolidată de nici o garanție reală sau personală; asemenea creditorii sînt vinzătorii unor mărfuri pe credit negarantat, vinzătorii care au livrat marfa prin incaso documentar neplătit, vinzătorii în posesia unei cambii acceptate de tras (cumpărător), dar neavalizată etc. Inconvenientul principal al acestei categorii de creditorii contractuali o constituie faptul că în cazul în care debitorul este declarat în stare de faliment, ei vor fi plățiți în mod egal între ei, dar numai cu o cotă proporțională din masa activului patrimonial al falitului. **Creditor contractual cu garanții personale** este acel creditor care datorită unui contract distinct încheiat de debitor cu o terță persoană, de regulă o bancă comercială, obține o garanție din partea acesteia, în virtutea căreia garantul va plăti dreptul de creanță, dacă debitorul inițial nu și-a îndeplinit obligația asumată. Asemenea garanții sînt avalul cambial, scrisorile de garanție bancară etc. **Creditor ipotecar** este creditorul a cărui drept de creanță este garantat printr-o garanție reală, născută din contractul de ipotecă. Ultimele două categorii de creditorii se bucură de avantajele pe care le conferă garanția constituită de debitor. În cazul avalului sau a scrisorii de garanție bancară, în situația în care debitorul este în încetare de plăți, la cererea creditorului avalistul sau emitentul scrisorii vor onora, fără alte formalități, angajamentul de plată. În cazul ipotecii, dacă debitorul este în stare de faliment, creditorul ipotecar de gradul I se va îndestula, pînă la nivelul creanței, din vânzarea imobilului ipotecat, diferența din preț rămîind

în masa activului patrimonial și va fi distribuită creditorilor chirografari, în proporție cu creditul și cota unitară stabilită.

CONTRACTUL COMERCIAL DE DEPOZIT — este un contract real în virtutea căruia o parte, denumită depozent, predă în păstrare și conservare celeilalte părți, denumită depozitar mărfuri, pe care acesta se obligă să le restituie la termenul primit. Dacă, așa cum este reglementat prin Codul nostru civil (art. 1593), depozitul privat este gratuit, cel comercial este în toate cazurile oneros, prețul prestației efectuate de depozitar fiind determinat de volumul, valoarea și termenul de depozitare a mărfurilor în cauză. Din caracterul de contract real rezultă că acesta nu se formează decît în urma predării efective a mărfurilor în posesia depozitarului, care prin obligația profesională de a le conserva, își asumă răspunderea contractuală corespunzătoare. Totodată, depozitarul se obligă să nu folosească mărfurile și să păstreze secretul operației. Dacă nu restituie la termen mărfurile solicitate de depozent, depozitarul își asumă riscul dacă acestea pier din cauză de forță majoră, avînd obligația să răspundă pentru daunele-interese formulate împotriva lui. În comerțul internațional depozitul constituie o activitate comercială care se realizează, dacă obiectul lui îl constituie mărfurile, de către adevărate întreprinderi organizate sub formă de depozite generale sau specializate pe mărfuri. Constituind acte de comerț, depozitarea mărfurilor în depozite are importante funcții în comerțul internațional, printre care principală este aceea că înlesnește vânzarea-cumpărarea, datorită documentului pe care îl eliberează depozitarul, la primirea mărfurilor, numit recipisă-varant. Acest document constituind titlu de credit facilitează vânzarea mărfurilor pe care le reprezintă, deoarece transmiterea lor se face prin andosare (gir), posesorul lui legal fiind proprietarul lor. V : Recipisa-varant.

dr. Al. DETEȘAN

Fișier legislativ—contravenții

CONTRAVENȚIILE LA NORMELE LEGALE PRIVIND GOSPODĂRIREA RESURSELOR MATERIALE, A FONDURILOR FIXE ȘI APROVIZIONAREA TEHNICO-MATERIALĂ

Reglementare : Legea nr. 14/1971 republicată în B.Of. nr. 110/1980.

1. **Contravenția :** Neluarea măsurilor pentru buna gospodărire a materiilor prime, materialelor și produselor. (Art. 142/Ia). **Sanctiunea :** Amendă 3000—6000 lei (Art. 142/I).

2. **Contravenția :** Încălcarea obligațiilor cu privire la constituirea, repartizarea și folosirea rezervei de plan. (Art. 142/Ib). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

3. **Contravenția :** Încălcarea obligațiilor cu privire la normarea integrală a consumurilor în industrie, construcții-montaj și prestarea de servicii, precum și cu privire la normarea stocurilor. (Art. 142/Ic). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

4. **Contravenția :** Consumarea stocurilor normate în scopul depășirii, fără aprobare, a planului de producție sau ca urmare a depășirii consumurilor normate, precum și consumarea stocurilor de siguranță cu încălcarea legii. (Art. 142/Id). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

5. **Contravenția :** Neîntocmirea planului de reparații sau neexecutarea reparațiilor în conformitate cu normativele în vigoare, precum și recepția acestora cu încălcarea normelor tehnice. (Art. 142/Ie). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

6. **Contravenția :** Nerespectarea deciziilor date, potrivit legii, de M.A.T.M.C.G.F.F. în domeniul aprovizionării tehnico-materiale, obligatorii pentru unități, indiferent de subordonare. (Art. 142/If). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

7. **Contravenția :** Încălcarea obligațiilor cu privire la aplicarea și respectarea în procesele de producție a tehnologiilor proiectate și omologate. (Art. 142/Ig). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

8. **Contravenția :** Neprevăderea în documentațiile tehnice a aparatelor de măsură, control și automatizare sau neasigurarea aparatelor de măsură, control și automatizare prevăzute de documentațiile tehnice la darea în exploatare a instalațiilor și liniilor tehnologice. (Art. 142/Ih). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 1.

9. **Contravenția :** Nerespectarea prevederilor legale privind elaborarea bilanțelor materiale, încălcarea obligației de repartizare și contractare a resurselor conform destinațiilor din bilanțele materiale aprobate, emiterea sau anularea de repartiții de către coordonatorii de bilanțe cu încălcarea legii, livrarea fără repartiții între unitățile socialiste de produse pentru care se elaborează bilanțe, precum și încălcarea de către beneficiar a condițiilor de elaborare a specificațiilor. (Art. 142/Iia). **Sanctiunea :** Amendă 1000—3000 lei (Art. 142/Ii).

10. **Contravenția :** Elaborarea, cu încălcarea prevederilor legale, a normelor și normativelor de consum sau neîntocmirea programelor pentru reducerea consumurilor normate. (Art. 142/Iib). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 9.

11. **Contravenția :** Neelaborarea de către proiectant a instrucțiunilor tehnice pentru exploatarea, întreținerea, revizia periodică și repararea fondurilor fixe, precum și a listelor pieselor de uzură și siguranță necesare bunei exploatare a mașinilor, utilajelor și instalațiilor. (Art. 142/Iic). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 9.

12. **Contravenția :** Neluarea măsurilor prevăzute de lege pentru preîntîmpinarea formării de stocuri disponibile sau fără mișcare din producția internă sau din import, precum și pentru reintroducerea acestora în circuitul economic. (Art. 142/Iid). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 9.

13. **Contravenția :** Nerespectarea prescripțiilor și normelor tehnice de întreținere, reparare, exploatare și siguranță în funcționare a mașinilor, utilajelor și instalațiilor, inclusiv cazanelor de abur și similare, recipientelor sub presiune, instalațiilor de ridicat și aparatelor consumatoare de combustibili. (Art. 142/Iie). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 9.

14. **Contravenția :** Împiedicarea sub orice formă a organelor de control de a-și exercita atribuțiile prevăzute de lege. (Art. 142/Iif). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 9.

15. **Contravenția :** Prezentarea de cereri de materiale și produse nefundamentate pe bază de norme de consum și de stoc. (Art. 142/Iig). **Sanctiunea :** aceeași ca la poz. 9.

Prevederi specifice

1. Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac de către : a) personalul cu atribuții de control și inspecție din cadrul M.A.T.M.C.G.F.F., personalul de inspecție financiară al M.F. și personalul de inspecție al băncilor, desemnat de conducerea acestora ; b) personalul cu atribuții de control din cadrul ministerelor, celorlalte organe centrale, din aparatul comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București și din cadrul centralelor, anume împuternicit de conducătorii organelor respective, pentru contravențiile săvîrșite în unitățile subordonate, precum și în celelalte unități dacă personalul împuternicit funcționează în unități care au calitatea de coordonator de bilanță. (Art. 143).

2. În măsura în care în cuprinsul legii nu se dispune altfel, contravențiilor la aceste norme le sînt aplicabile dispozițiile L. nr. 32/1968.

CONTRAVENȚIILE LA NORMELE ECONOMICO-FINANCIARE CONTRAVENȚIILE LA REGIMUL PREȚURILOR ȘI TARIFELOR

Reglementare : Legea nr. 19/1971 — republicată în B.Of. nr. 3/1977.

1. **Contravenția :** Vânzarea de mărfuri sau prestarea de servicii cu prețuri sau tarife nelegale, din culpă, de către

personalul unităților socialiste sau de membri ai cooperativelor și ai altor organizații obștești, în cadrul însărcinărilor de serviciu. (Art. 144/1a). **Sanctiunea** : Amendă 100—1000 lei. (Art. 144/1).

2. **Contravenția** : Vinzarea de către producători a produselor, cu depășirea prețurilor stabilite prin mercurial. (Art. 144/1b). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 1.

3. **Contravenția** : Clasificarea și marcarea produselor în alte clase de calitate decât cele pentru care li s-au stabilit prețurile sau a serviciilor în alte categorii decât cele pentru care li s-au stabilit tarifele. (Art. 144/1c). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 1.

4. **Contravenția** : Neafișarea, în unitățile și locurile de desfacere sau de deservire, a prețurilor sau a tarifelor legale, lipsa listelor de meniu, afișarea prețurilor sau a tarifelor în condiții necorespunzătoare de vizibilitate, claritate sau de identificare a mărfii sau a serviciilor și neafișarea categoriei de calitate a produselor sau a serviciilor și a categoriei localului, în cazurile în care prețurile sau tarifele se aplică în funcție de aceste elemente, precum și neasigurarea, de către organizațiile prestatoare de servicii, a listelor de tarife sau a altor forme de aducere la cunoștință a tarifelor practicate. (Art. 144/1d). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 1.

5. **Contravenția** : Neefectuarea reducerii prețurilor cu amănuntul la legume și fructe de către angajații organizațiilor comerțului socialist, împuterniciți să aplice reduceri de prețuri, în așa fel încât unitățile comerțului socialist care desfac legume și fructe în piețe să practice prețuri efective cu amănuntul cel mult la nivelul prețurilor practicate frecvent de producători la produsele de aceeași calitate și în aceeași condiții de prezentare. (Art. 144/1e). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 1.

6. **Contravenția** : Vinzarea de către personalul unităților socialiste sau de membri ai cooperativelor și ai altor organizații obștești, în cadrul însărcinărilor de serviciu, a legumelor și fructelor nesortate pe soiuri și calități, la acele produse la care prețurile sînt stabilite pe soiuri și calități. (Art. 144/2a). **Sanctiunea** : Amendă 200—1200 lei. (Art. 144/2).

7. **Contravenția** : Expunerea sau desfacerea mărfurilor cu preț redus — cu excepția soldărilor sezoniere — fără ca acestea să poarte semnul distinctiv al soldării și fără a avea etichetat vechiul și noul preț. (Art. 144/2b). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 6.

8. **Contravenția** : Neaplicarea modificărilor de prețuri și tarife în termenul stabilit. (Art. 144/2c). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 6.

9. **Contravenția** : Refuzul de a comunica, la cererea organelor de control, datele și informațiile cu privire la respectarea normelor legale privind stabilirea, aplicarea sau modificarea prețurilor și tarifelor sau comunicarea, din culpă, a unor date și informații eronate. (Art. 144/2d). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 6.

10. **Contravenția** : Introducerea în fabricație a produselor și prestarea serviciilor cu caracter de serie sau de masă înainte de a se fi stabilit prețurile și tarifele legale, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 135 din prezenta lege, precum și nerespectarea prevederilor din cap. III secțiunea a III-a referitoare la stabilirea prețurilor plafon. (Art. 144/2e). **Notă** : În art. 135 din lege sînt menționate cazurile în care, prin excepție, organele de conducere ale ministerelor, celelalte organe centrale și organele locale, centralele industriale și celelalte unități cu statut de centrală vor putea dispune : — punerea în executare a unor produse și servicii noi, urmînd ca stabilirea prețurilor și tarifelor să se facă pînă cel mai tîrziu la prima livrare (prestare), sau — fixarea cu acordul beneficiarului, de prețuri de producție, de livrare sau tarife, cu caracter retroactiv, în situațiile prevăzute de art. 25 (cazurile excepționale în care datorită tehnologiilor noi de producție nu se pot determina cu anticipație cheltuielile de producție sau la care stabilirea prețurilor nu se poate face prin comparare cu alte produse). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 6.

11. **Contravenția** : Punerea în fabricație sau vinzare a unor produse, precum și prestarea unor servicii de altă calitate decât cea prevăzută de standarde, norme interne, rețete de fabricație sau orice acte normative și care a fost avută în vedere la stabilirea prețului sau a tarifului. (Art. 144/3a). **Sanctiunea** : Amendă 500—2000 lei. (Art. 144/3).

12. **Contravenția** : Vinzarea unor produse sau prestarea unor servicii pentru care s-a aprobat modificarea calității prevăzută în standarde, norme interne, rețete de fabricație sau orice acte normative, fără ca prețul sau tariful să fi fost modificat sau menținut conform art. 134, dacă prin aceasta se aduc prejudicii unităților producătoare sau beneficiarilor. (Art. 144/3b). **Notă**. La art. 134 se prevede că C.S.Pr. și C.N.Ș.T. vor lua măsuri pentru asigurarea concordanței dintre prevederile standardelor de stat sau normelor interne și nivelul prețurilor. În cazul în care modificarea sau derogarea de la standardele de stat sau normele interne nu determină modificarea calității sau a condițiilor de prezentare a produselor, situație confirmată de principalele organe beneficiare, se vor menține prețurile în vigoare. **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 11.

13. **Contravenția** : Aplicarea remizei, în unitățile de alimentație publică, fără aprobarea sau în alte condiții decât cele aprobate de organele în drept. (Art. 144/3c). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 11.

14. **Contravenția** : Vinzarea produselor sau prestarea serviciilor de către meseriașii particulari, cu depășirea prețurilor și tarifelor — dacă sînt stabilite prețuri și tarife pentru activitatea lor. (Art. 144/3d). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 11.

15. **Contravenția** : Supraevaluarea costurilor sau includerea în calculațiile de preț a unor elemente mai mari decât cele legale, dacă prin aceasta s-a determinat stabilirea unor prețuri sau tarife care cauzează prejudicii persoanelor fizice sau juridice. (Art. 144/3e). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 11.

16. **Contravenția** : Stabilirea sau modificarea, fără aprobare legală, a unor prețuri sau tarife care depășesc limitele determinate potrivit legii, precum și stabilirea sau modificarea, fără competență legală, a unor prețuri sau tarife de către unitățile economice de stat, cooperatiste sau alte organizații obștești, producătoare de mărfuri, prestatoare de servicii sau comerciale. (Art. 144/3f). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 11.

17. **Contravenția** : Nerespectarea de către angajații unităților de stat, la stabilirea prețurilor cu amănuntul pentru legume și fructe, a prețurilor plafon stabilite de comitetele executive ale consiliilor populare județene sau al municipiului București. (Art. 144/3g). **Sanctiunea** : aceeași ca la poz. 11.

Prevederi specifice

1. **Contravențiile** se constată și se sancționează de inspectorii și alți lucrători ai C.S.Pr., împuterniciți în acest scop, persoanele cu atribuții de control tehnic de calitate, economic și financiar din cadrul organelor centrale și celor locale ale administrației de stat și ale unităților ce le sînt subordonate, precum și din cadrul organizațiilor cooperatiste și al altor organizații obștești, în sectoarele de activitate și unitățile în care exercită controlul potrivit atribuțiilor lor de serviciu ; inspectorii comerciali de stat, în sectoarele de activitate unde exercită controlul conform dispozițiilor normative care reglementează activitatea Inspectoriei comerciale de stat; angajații oficiilor de prețuri și tarife din aparatul propriu al comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, împuterniciți în acest scop de comitetele executive ; primarii, ofițerii și subofițerii de miliție. (Art. 151).

2. În măsura în care în cuprinsul legii nu se dispune altfel, contravențiilor la aceste norme le sînt aplicabile dispozițiile L. nr. 32/1968.

Întrebări și răspunsuri

● **ȘCOALA GENERALĂ BREAZA, Buzău.** — De majorarea retribuțiilor prevăzută în Decretul nr. 46/1982 beneficiază întreg personalul muncitor încadrat cu contract de muncă — pe durată determinată sau nedeterminată — dacă este retribuit în conformitate cu Legea nr. 57/1974.

● **I. PĂSĂRIN, Țicleni.** — 1) Potrivit art. 7 (1) din Decretul nr. 246/1977, dreptul la alocație se deschide începând cu luna următoare celei în care s-a născut copilul. Așa cum se prevede la art. 16 (1) din decretul sus-menționat, alocația de stat pentru copii se poate acorda numai de la data stabilirii dreptului. În consecință, dacă beneficiarul nu a depus la timp cererea și actele justificative, alocația i se poate acorda numai cu luna următoare celei în care unitatea a avut posibilitatea de a stabili dreptul pe baza cererii și a actelor depuse.

2) Sporul de 15% cuvenit pentru munca prestată în timpul nopții se plătește, potrivit prevederilor art. 115 din Codul muncii pentru orele prestate în intervalul cuprins între orele 22-6, cu posibilitatea abaterii în cazuri justificate cu o oră în minus sau în plus față de aceste limite. În cazul relatat, orele ce se plătesc cu sporul de 15% sînt cele cuprinse între orele 0-6. Sporul de 15% se acordă tuturor persoanelor care prestează muncă în timpul nopții în condițiile prevăzute de art. 114 (2) din Codul muncii.

● **TITU VARVAROI, Cimpulung Moldovenesc** — Încadrarea în funcția de contabil șef se poate face numai cu îndeplinirea condițiilor de studii și stagiu prevăzute la pct. 5 din anexa nr. 2 la Legea nr. 12/1971. Menționăm că și pentru numirea temporară în funcția respectivă — în baza art. 74 din Legea retribuirii — trebuie îndeplinite condițiile de studii și stagiu prevăzute de reglementările legale în vigoare. Totodată, precizăm că în baza Decretului nr. 367/1980, promovarea în funcție a personalului se poate face numai în posturi vacante și în măsura în care aceste posturi nu intră în categoria posturilor blocate sau care sînt supuse blocării.

● **ÎNTEPRINDEREA DE AMBALAJE ȘI PIESE DE SCHIMB PENTRU AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIE ALIMENTARĂ, Buftea.** — Față de prevederile art. 17, alin. 3 din Legea nr. 26/1967 și cele cuprinse în anexa nr. 14 pct. 4 la Decretul nr. 100/1979, învoirile fără plată au același regim juridic ca și concediile fără plată. Dacă într-un an o persoană a avut învoiri fără plată pînă la 30 zile, a-

cestea se exclud atît ca timp cit și ca sume din calculul indemnizației concediului de odihnă.

● **STELIAN BALĂCIANU, Tg. Mureș** — Persoanele particulare pot construi microhidrocentrale pentru nevoile gospodărești în cazul în care au obținut autorizație de construcție de la consiliul popular județean și autorizație de funcționare eliberată de organul de gospodărire a apelor, în conformitate cu prevederile Ordinului nr. 70/1982 al Consiliului Național al Apelor. Unitățile economice socialiste pot participa la construirea de microhidrocentrale în conformitate cu reglementările în vigoare. În cadrul întreprinderii de rețele electrice Mureș există un atelier de proiectare specializat și în proiectarea de microhidrocentrale. Astfel, unitatea economică socialistă interesată în construirea de microhidrocentrale se poate adresa, în baza unei comenzi, atelierului de proiectare pentru elaborarea documentației de proiectare a respectivei microhidrocentrale ce se va construi la capacitatea prevăzută în planul general de amenajare hidroenergetică. În situația în care microhidrocentrala rezultă oportună și se obțin avize favorabile de la consiliul popular județean și alte organe conform legislației, se poate promova execuția microhi-

drocentralei. În ceea ce privește execuția respectivei microhidrocentrale, unitatea respectivă poate executa cu forțe proprii microhidrocentrala sau se poate adresa constructorilor de specialitate. Pentru informarea dv. adresați-vă atelierului de proiectare al I.R.E. Mureș care vă poate pune la dispoziție documentația necesară și alte elemente privind construcția de microhidrocentrale.

● **ION DAVIDESCU, Brăila** — În situația în care ați absolvit școala de ofițeri de geniu, specialitatea construcțiilor, dacă aveți la bază și studii medii (liceul), puteți ocupa în activitatea civilă funcții pentru care se prevăd drept condiții studii medii tehnice în specialitatea construcțiilor.

● **ANA FILIPOAIA, Piatra Neamț.** — În mod eronat considerați că în cazul încetării contractului de muncă din inițiativa persoanei încadrate în muncă (demisie), la reîncadrare, după 30-90 de zile, i se pot acorda persoanei în cauză un număr de gradații. Într-o atare situație, potrivit prevederilor art. 200 alin. 1 din Legea nr. 57/1974, la reîncadrare, retribuiția se stabilește la nivelul de bază al funcției, gradațiile putîndu-se acorda numai în condițiile și după realizarea vechimii minime prevăzute de art. 33 din lege. În consecință, stabilirea retribuiției de către unitate la Clasa a 25-a, gradația I, a funcției de șef de birou, este corectă.

ÎNTEPRINDEREA „ASCENSORUL” BUCUREȘTI

Cal. Rahovei nr. 54, sector 4
telex 11117 abr, telefon 16.20.74

execută prin atelierul său de cazane din str. Moruzeștilor nr. 6-10, sector 5, telefon 23.63.29 următoarele:

● lucrări de reparații la instalații și recipienti sub presiune, schimbătoare de căldură, condensatoare și evaporatoare pentru instalații frigorifice de toate tipurile

● montări și reparații de cazane de medie și înaltă presiune, stații de hidrofor, boilere, pompe centrifugale

● lucrări de reparații la instalațiile de încălzire industrială pentru toate tipurile de combustibil

● montări și reparații de cazane pentru centrală, precum și modernizări la cazanele de încălzire centrală

● montări și reparații de pompe centrifugale de presiune și circulație

● șamotări și reșamotări pentru cazane și crematorii

● reparații, montări și revizii de injectoare cu comandă manuală sau automată

Aceste lucrări sînt autorizate de MAGF ISCIR, calitatea lor garantîndu-se conform legii

Comenzile se transmit Întreprinderii „Ascensorul” Buc., Calea Rahovei nr. 54, sector 4

Pentru informații suplimentare, telefon 23.63.29.

Vă
prezentăm

COOPERATIVA

„TRICOTEXTIL“ DIN BUCUREȘTI

În cea mai importantă zonă comercială din Capitală, pe str. Smîr-dan nr. 11, își desfășoară activitatea Cooperativa „TRICOTEXTIL“, unitate reprezentativă a Uniunii cooperativei meșteșugărești din București.

„Tricotextil“ execută articole de tricotațe pentru copii, femei și bărbați, pentru toate vîrstele, toate gusturile și toate anotimpurile. Produsele sînt realizate cu simț artistic și rafinement, satisfăcînd pe deplin cele mai pretențioase exigențe. „TRICOTEXTIL“ produce o gamă bogată și diversificată de modele de tricotațe, în diferite nuanțe coloristice, începînd de la boțoșei, șaluri, fulare, căciuli, costume, rochii, fuste, jachete, pulovere etc. pînă la elegantele și strălucitoarele rochii de seară. Grație creatorilor, „Tricotextil“ realizează în prezent peste 2000 de modele de tricotațe din fire PNA, mohair, Perla, și lînă. Tricotațele cu marca „TRICOTEXTIL“ se bucură de o bună apreciere pe piața internă și externă. La recentul concurs cu tema: Primăvara—Vara „Tricotextil“ a participat cu un număr important de noi modele (300), dintre care 100 au fost premiate. Modelele premiate sînt expuse la unitățile 2, 6, 12, 15, 17 și 18.

Prestațiile pentru populație se fac prin comenzi la centrele cooperativei. Modelele realizate se desfac și printr-un număr mare de tonete amplasate atît în zona Lipscani, cît și în toate zonele comerciale ale Capitalei în cadrul întrecerii socialiste. „Tricotextil“ a fost distinsă de mai multe ori cu titlul de unitate fruntașă pe Capitală și pe țară.

Colectivul Cooperativei „Tricotextil“ adresează pe această cale tuturor clienților invitația de a vizita

unitățile sale din Capitală unde sînt expuse modele noi de tricotațe, pentru sezonul de primăvară și vară. Aici se pot comanda sau cumpăra modelele preferate.

Iată lista unităților, cu adresele respective :

Unitatea nr. 1 — Strada Ceai-covschi nr. 9

Unitatea nr. 2 — Calea Moșilor nr. 47

Unitatea nr. 3 — Calea Moșilor nr. 96

Unitatea nr. 4 — Văcărești nr. 40

Unitatea nr. 6 Lipscani nr. 70

Unitatea nr. 7 Șos. Ștefan cel Mare nr. 77

Unitatea nr. 8 Calea Victoriei nr. 122

Unitatea nr. 9 Gabroveni nr. 4

Unitatea nr. 10 Bd. Iosif Broz Tito, Complex H12

Unitatea nr. 11 calea Rahovei nr. 301—303

Unitatea nr. 12 Complex Favorit Drumul Taberei

Unitatea nr. 13 Bulexardul Constructorilor Bloc 18

Unitatea nr. 14 Șos. Mihai Bra-vu nr. 43

Unitatea nr. 15 Calea Victoriei nr. 21—23

Unitatea nr. 17 Aleea Nișei nr. 1

Unitatea nr. 18 Șoseaua Colentina nr. 25

Unitatea nr. 19 Șos. Ștefan cel Mare 42

Unitatea nr. 20 Șos. Pantelimon nr. 308

Unitatea nr. 21 Șos. Cățelu nr. 1

Unitatea nr. 22 Bd. Gheorghe Gheorghiu Dej nr. 75

Unitatea nr. 23 Bd. George Coșbuc nr. 4

Unitatea nr. 25 Bd. Păcii nr. 6

Unitatea nr. 26 Str. Brezoianu nr. 3—5

Unitatea nr. 27 Bdul Gării de Nord nr. 2

Unitatea nr. 31 Str. Mihail Eminescu nr. 3

Ion VASILESCU

Parada model pentru copii. Diversitate de modele pentru sezonul de primăvară — vară.